

Filosofická fakulta, Univerzita Pardubice
Akademický rok 2009/2010

Bakalářská práce

MOŽNOSTI PROBACE A MEDIACE MLADISTVÝCH DELIKVENTŮ

Jakub Tomšů

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Martin Kocanda

OBSAH

<i>Prohlášení</i>	1
<i>Poděkování</i>	2
<i>Úvod</i>	3
1. <i>Přehled právních norem vztahujících se k chování mládeže</i>	4
1.1 Přehled právních norem platných v České republice.....	4
1.2 Přehled právních mezinárodních norem.....	6
2. <i>Možné příčiny vzniku delikventního chování u mládeže</i>	7
2.1 Vnitřní faktory.....	7
2.2 Vnější faktory.....	9
2.2.1 Rodina.....	9
2.2.2 Škola.....	11
2.2.3 Vliv médií.....	12
3. <i>Delikvence a etnické skupiny</i>	14
3.1 Rómská menšina a kriminalita v ČR.....	14
4. <i>Vývoj trestné činnosti páchané dětmi a mladistvými</i>	15
4.1 Vývoj kriminality mládeže v ČR.....	16
4.1.1 Vývoj kriminality dětí a mladistvých před rokem 2000.....	16
4.1.2 Vývoj kriminality dětí a mladistvých po roce 2000.....	17
4.1.3 Srovnání kriminality dětí a mladistvých ve Zlínském, Pardubickém kraji a v Praze v období od 1.1. 2008 do 30. 4. 2008.....	17
5. <i>Možnosti prevence kriminálních činů u mládeže</i>	18
5.1 Preventivní programy.....	19
5.1.1 Předškolní programy pro děti.....	19
5.1.2 Školní programy.....	21
5.1.3 Programy určené rodičům.....	22
6. <i>Tradiční možnosti intervence</i>	22
6.1 Ústavní výchova v ČR.....	23
6.1.1 Diagnostický ústav.....	24
6.1.2 Výchovný ústav.....	24
6.1.3 Vězení.....	25
7. <i>Nové způsoby řešení problému delikventního chování mládeže</i>	26
7.1 Probace.....	26
7.2 Mediace.....	27
7.3 Alternativní tresty v zahraničí.....	27
7.4 Probační a mediační služba v ČR.....	29
7.5 Dobrovolnická pomoc.....	30
8. <i>Závěr</i>	31
Odkazy.....	33

Použitá literatura.....	34
Příloha.....	36

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 13. března 2010

Jakub Tomšů

.....

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych touto formou vyjádřil poděkování všem, kteří mi poskytli cenné rady a inspiraci při vypracování mé závěrečné bakalářské práce. Rád bych poděkoval především vedoucímu mé práce PhDr. Martinu Kocandovi, za poskytnuté konzultace a rady při výběru vhodné literatury. Rovněž děkuji i celému personálu pobočky Probační a mediační služby ČR ve Zlíně, a to především Mgr. Radomíru Váňovi zabývajícím se mladistvými delikventy ve Zlíně, za poskytnutí zajímavého rozhovoru.

Úvod

Tématem mojí závěrečné bakalářské práce jsou „Možnosti probace a mediace mladistvých delikventů.“ Už z názvu vyplývá, že tato práce nebude moc zaměřena na možné příčiny vzniku delikvence u mládeže, ale bude se snažit poodhalit alternativní možnosti postihování rizikového chování mladistvých. Osobně se domnívám, že toto téma je aktuální v každé době, neboť dospívání jedince je velmi složitý proces, kdy je jeho vnímání a prožívání velmi citlivé a také hodně nepředvídatelné. Mnohdy se každý člověk procházející tímto obdobím dopustí trestuhodných činů, na které později není příliš hrdý, ale to vše k období dospívání patří a člověk si musí najít svoji cestu.

Na začátku práce uvádím nejdůležitější právní normy vztahující se k problematickému chování mládeže, které platí v České republice, ale uvedu i právní normy, které platí v rámci Evropské unie. Dále jen zkratkovitě poukážu na možné příčiny vzniku delikventního chování u mladistvých. Nejvíce se v této práci budu věnovat otázkám prevence trestní činnosti u mládeže. Stejně důležitá je otázka možnosti alternativních trestů, tedy možnosti probace a mediace u mládeže.

I když v mé práci neuskutečním žádný veřejný výzkum, rozhodl jsem se uskutečnit rozhovor s pracovníkem probační a mediační služby v místě mého bydliště, tedy ve Zlíně. Položil jsem mu patnáct otázek, které naleznete v příloze této bakalářské práce. Velmi často jsem k jeho odpovědím přihlížel při psaní této bakalářky. Jak již jsem uvedl tato práce není výzkumná, vše v mé práci bude výsledkem analýz dokumentů a statistik, které jsem nashromáždil. Ale i přesto při zpracovávání vycházím z několika následujících předpokladů (hypotéz), které v závěru práce potvrdím nebo vyvrátím na základě rozboru nasbíraného materiálu.

- H1.** *Kriminální činnosti mladistvých v České republice v poslední době mírně vzrůstala.*
- H2.** *Mladí chlapci se dopouštějí více trestných činů než mladé dívky.*
- H3.** *Mladiství z jiných etnických skupin žijících v ČR se nedopouštějí více trestných činů než české děti, tento problém je registrován jen v některých lokalitách v rámci celé ČR.*
- H4.** *Na celorepublikové úrovni neexistuje žádný jednotný preventivní program proti trestné činnosti mládeže, preventivní programy jsou většinou zásluhy neziskových organizací.*
- H5.** *Probační a mediační služba v ČR nemá tolik zkušeností jako stejné služby např. v Nizozemí nebo USA, a proto v ČR nejsou moc časté alternativní probační programy.*

1. Přehled právních norem vztahujících se k chování mládeže

V této kapitole chci uvést některé nejvýznamnější právní normy platné v ČR a také v EU, které se vztahují k tématice rizikového chování mládeže. Kromě právních norem, které se zabývají přímo postihy trestné činnosti mládistvých, chci rovněž uvést poměrně nově zavedené zákony ze dne 14. července 2000 charakterizující probační a mediační službu v ČR. Listina základních práv a svobod je nadřazena ústavě ČR.

1.1. Přehled právních norem platných v České republice

- *Zákon o působnosti orgánů ČR č. 129/1975 Sb.* upravuje činnost státních orgánů pověřených péčí o dítě. Jako jedna z povinností je v zákoně uvedena povinnost zjišťovat, v jakých poměrech děti žijí a navrhování ústavní výchovy. Povinnost zjistit poměry mládistvých před návrhem na ochranou výchovu nebo v rámci trestního řízení.
- *Zákon o sociálním zabezpečení č. 100/1988 Sb.* definuje, jak má být v rámci sociálních služeb poskytována sociálně-právní ochrana a výchovná a poradenská péče občanům, kteří si nejsou schopni zajistit naplnění svých základních životních potřeb kvůli jejich věku nebo kvůli jejich stavu.
- *Vyhláška MŠ ČSR o školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy č. 64/1981 Sb.* Tento zákon uvádí typy těchto zařízení a popisuje jaká by měla být jejich činnost. Umožňuje existenci diagnostických a výchovných ústavů pro děti a mládež, stejně jako umožňuje vznik výchovných ústavů se zvýšenou péčí, výchovných ústavů s ochranným režimem a výchovných ústavů s léčebným režimem.
- *Zákon o školských zařízeních č. 395/91 Sb.* upravuje možnosti pobytů dětí a mládistvých v diagnostických ústavech na žádost zákonných zástupců. Rovněž tento zákon umožňuje vznik Středisek výchovné péče pro děti a mládež, která mají možnost poskytovat ambulantní, internátní nebo kombinovanou péči.
- *Zákon ČNR o působnosti orgánů ČSR v sociálním zabezpečení č. 114/1988 Sb.* Tady je upravena působnost všech stupňů státních orgánů v záležitostech týkajících se rizikové mládeže. Stanovuje postup navrhování ústavní výchovy a postupy v péči o děti a mládistvé propuštěné z ústavů, případně z vězení a zahrnuje i práci s rodinou mládistvého. Rovněž stanovuje způsob evidence rizikové mládeže.
- *Trestní zákon č. 140/1961 Sb.* rozvádí pojem trestní zodpovědnost, definuje trestné činy a trestní sankce. Zvláštní ustanovení o stíhání mládistvých obsahuje **Hlava VII.** tohoto zákona. Dále deklaruje, že účelem trestu u mládistvých je především výchova

v řádného občana, ovšem s přihlédnutím k osobním vlastnostem, také k rodinné výchově i k prostředí, odkud mladistvý pachatel pochází. Stejně jako u dospělých může být u mladistvých dle zákona upuštěno od potrestání podle obecných ustanovení dle § 24. Novela zákona z roku 1997 umožňuje při upuštění od potrestání dohled nad mladistvým. Dále je upuštění od potrestání vhodné v případech, kdy existuje naděje, že nápravu zajistí ochranná výchova nebo v případě, že existuje záruka za nápravu. Zákon uvádí jako možnosti trestu pro mladistvé následující: odnětí svobody, obecně prospěšné práce, propadnutí věcí, vyhoštění a peněžitý trest, pokud je pachatel výdělečně činný. Trestní sazby pro mladistvé jsou oproti dospělým sníženy o polovinu s minimem jednoho roku a maximem pěti let odnětí svobody. Výjimku tvoří výjimečná sazba deset let pro mladistvé. Trest odnětí svobody musí být vykonáván odděleně od dospělých. V případě, že není o výchovu mladistvého náležitě postaráno nebo byla jeho dosavadní výchova zanedbána nebo to vyžaduje prostředí života mladistvé, se mladistvému ukládá ochranná výchova, která se vykonává ve zvláštních výchovných zařízeních nebo v léčebných ústavech. Ochranná výchova může trvat do 18 let mladistvého, výjimečně do 19 let. Pokud spáchá trestný čin dítě mezi 12. a 15. rokem, dovoluje zákon uložit mu výjimečný trest.

- *Trestní zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním* definuje závazné postupy vyšetřování a stíhání trestných činů a řízení proti mladistvým určuje **Hlava XIX**. Paragrafy 230, 300, 354-357 se týkají výkonu trestu v ochranné výchově, upuštění od trestu ochranné výchovy, propuštění z ochranné výchovy a podmíněného umístění mimo výchovný ústav. Další paragrafy 335-340 definují výkon trestu obecně prospěšných prací. Následují tresty jiného typu než odnětí svobody, např. peněžitý trest, trest zákazu činnosti apod.

Zákony o probační a mediační službě v ČR:

- *Zákon 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě* zřizuje Probační a mediační službu v České republice spolu se změnou zákona č. 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky. Tento zákon obsahuje čtyři. Hlavy. Hlava I definuje probační a mediační službu, udává popis organizace probační a mediační služby a rovněž určuje její činnost. Hlava II se zabývá úředníky a asistenty probační a mediační služby a jejich povinnostmi a právy v rámci vykonávání tohoto úřadu. Hlava III definuje Radu pro probaci a mediaci a Hlava IV popisuje společná, přechodná a závěrečná ustanovení.

- V rámci *zákona 257/2000 Sb.* byl vydán Statut probační a mediační služby ČR. Tento statut zahrnuje postavení a působnost probační a mediační službu, organizaci a řízení probační a mediační služby, řeší také ředitelství a střediska probační a mediační služby a v neposlední řadě určuje vzdělávání úředníků a asistentů probační a mediační služby.

1.2. Přehled právních mezinárodních norem

- *Úmluva o právech dítěte z r. 1989 vydaná OSN (přijata i v ČR viz. Sbírka zákonů ČSFR, částka 22, 1991).* Tento dokument obsahuje kodex základních práv dítěte, tedy práv občanských, politických, sociálních i kulturních. Dítě je zde uvedeno jako každá lidská bytost mladší než 18 let. V jednotlivých člancích úmluvy se státy zavazují např. umožnit právo na vzdělání každému dítěti, zajistit právo na užívání vlastní kultury, vlastního jazyka a vyznávání vlastního náboženství dětem příslušejících k etnickým menšinám apod. Za zmínku stojí článek 37, který stanovuje, že trestné činy spáchané osobami mladšími než 18 let nelze uložit trest smrti ani trest odnětí svobody na doživotí. Každé dítě v trestu odnětí svobody má právo na lidské a důstojné zacházení a musí být brány ohledy na potřeby věku tohoto dítěte. Trest odnětí svobody u dětí je zde popisován jako krajní opatření na nejkratší možnou dobu. Státy akceptující tuto úmluvu mají dále usilovat o zřizování orgánů a institucí zvláště určených pro děti obviněné, obžalované nebo uznané vinnými z porušení trestního práva. Kontrolu o dodržování úmluvy zajišťuje desetičlenný volený výbor, který informuje vrcholné orgány UNESCO a OSN.
- *Doporučená evropská pravidla v oblasti společenských sankcí a opatření,* která vydala Rada Evropy ve Štrasburku v roce 1992 a zpracoval je Evropský výbor pro trestní problematiku (CDCP) a Výbor pro spolupráci v trestních záležitostech (PC-R-CP). Smyslem těchto evropských pravidel je ustanovení určitého standardu pro tvůrce a vykonavatele národních legislativ, který by umožnil účinné provádění nevazebních sankcí a opatření. Uplatňováním tohoto standardu se snaží o dosažení stavu rovnováhy mezi ochranou společnosti, zájmy poškozených a práv pachatelů. Nevazební společenské sankce a opatření (NSSO) nesmějí být uplatňovány na dobu neurčitou. Činnost orgánů uplatňujících NSSO musí být pravidelně a nezávisle kontrolována. Orgány odpovědné za NSSO mají za úkol definovat kritéria a procedury, na jejichž základě jsou jednotlivci či organizace z řad veřejnosti vybírání a informování o cílech, odpovědnostech a omezeních.

2. Možné příčiny vzniku delikventního chování u mládeže

Dříve než začnu rozebírat možné faktory, které souvisí se vznikem delikventního chování, je třeba poukázat na rozdíl mezi kriminalitou a delikvencí, i když spolu tyto termíny úzce souvisí. Definice kriminality vychází nejčastěji z trestního práva a lze ji definovat jako souhrn trestných činů uvedených v trestním zákoně. Pojem delikvence má stejný obsah jako pojem kriminalita, ale je rozšířen o porušování právních a morálních norem. Delikvence tedy zahrnuje mírnější přestupky, ale i činy páchané osobami mladší 15 let. Slovo delikvence má původ v latinském slově „*delinques*“, což je označení pro člověka, který se dopustil přestupku. Vznik delikventního chování může mít spousty příčin, které lze klasifikovat na vnitřní a vnější faktory. Vnitřní faktory vycházejí z nitra osobnosti, zatímco vnějšími faktory jsou vlivy prostředí na jedince.

2.1. Vnitřní faktory

1. Dědičnost

Existuje mnoho vědeckých studií, které zkoumají genetické dispozice v souvislosti se vznikem delikventního chování. První studie se objevily již na konci 19. století a šlo pouze o zjišťování *degenerativních znaků* (známými znaky jsou např. tvary ušních boltců podle lékaře Lombrose). Výzkum tzv. degenerativních znaků souvisel s darwinovskou teorií o vývoji druhů a přirozeném výběru. Znamé jsou též studie amerického antropologa Hootona, který hledal degenerativní znaky ve tvaru lebky zločinců ve 30. letech 20. století.

„Systematické studium dědičnosti delikvence, jež má význam dodnes, začíná až v našem století Goddardovým genealogickým zkoumáním amerických rodin, v nichž se vyskytlo delikventní chování.“¹

Mezi vrozené předpoklady kriminálního chování dnes řadíme např. sníženou schopnost sebekontroly, dráždivost, impulsivnost či hyperaktivitu. Většina těchto závěrů vychází z porovnávání skupin jednovaječných a dvojvaječných dvojčat. Za zmínku stojí novější dánské studie Christiansena:

„Zjišťuje-li Christiansen, že z 7 172 dvojčat narozených v Dánsku se 35% MZ (jednovaječné) dvojčat shoduje v kriminálním chování (u DZ – dvojvaječných- dvojčat z tohoto vzorku činí shoda jen 13%), pak to znamená, že 65% MZ dvojčat se v kriminálním chování neshoduje, z čehož podle Mednicka plyne, že vlivy prostředí mají při vzniku kriminálního chování o něco větší váhu než vlivy genetické zátěže.“²

2. Konstituce

Konstituce zahrnuje celkový tělesný stav osobnosti čili jde o souhrn povahových a dědičných znaků jednotlivce. Statisticky dobře ověřitelnými konstitučními faktory jsou medicínsky zjištěné abnormality. Stále častěji vědci nacházejí souvislosti mezi neadekvátním chováním jedince a syndromem hyperaktivity (ADHD – Attention Deficit Hyperactivity Disorder). U dětí se tato porucha projevuje trvalým neklidem a kolísáním pozornosti. Z toho pramení i fakt, že výkony těchto dětí ve školách mnohdy neodpovídají jejich skutečným inteligenčním schopnostem a učitelé je hodnotí jako podprůměrné žáky. Děti trpící syndromem hyperaktivity mají více úrazů a bývají častěji nemocné než ostatní děti. V knize O. Matouška a A. Kroftové (Mládež a delikvence, str. 27) je uvedeno, že dle některých pramenů postihuje ADHD 10-15% dětí, z toho častěji chlapce než dívky. Další studie v knize uvádí, že 16 – 30% hyperaktivních jedinců jsou umístěni ve výchovných institucích nebo nápravných zařízeních. Další medicínsky prokazatelná zjištění u jedinců dopouštějících se deliktů je např. abnormalita elektroencefalografického záznamu mozkové činnosti (EEG) u trestaných nebo rozlišnost v reaktivitě autonomního nervového systému (ANS). Z psychologických vyšetření vězňů zjišťujeme statisticky významné rozdíly mezi vězni a svobodnými lidmi v následujících dispozicích:

- Vězni jsou více impulzivní, méně přátelští a zralí
- Vězni mají sníženou sebekontrolu a nižší toleranci k chování druhých
- Vězni mají často pocit nadřazenosti a jsou více zaměřeni na sebe

Vzhledem k faktu, že se muži podle většiny statistických šetření dopouštějí trestních deliktů více než ženy, a to bez ohledu na společnost, dobu či příslušnost k etnické skupině, je třeba zmínit jeden z nejzásadnějších konstitučních faktorů, kterým je pohlaví jedince. Na tomto místě bych rád poukázal na nepříjemnou skutečnost, že se zvolna zmenšuje nepoměr mezi kriminálními činy páchaných muži a ženami, zejména kvůli pozvolna narůstající kriminalitě žen.

2.2. Vnější faktory

2.2.1. Rodina

Rodina je primární sociální skupinou, která většinou provází člověka od jeho narození po celý život. Podoba rodiny prošla určitým vývojem a v dnešní době existuje vedle manželství mnoho partnerských soužití. Při procesu socializace jedince je rodina důležitým faktorem, ze kterého se odvíjí formování jeho osobnosti a chování. V rodinách mladistvých delikventů se nejčastěji prověřují rodinné vazby, kvalita rodičovského dohledu, řešení konfliktů a celkové rodinné interakce.

1. Rodinné vazby

Většina použitých zdrojů mé práce se shoduje v tom, že důležitý vliv na rozvoj delikvence u dítěte má rodičovská vazba mezi matkou a potomkem, později i otcem a potomkem, která se formuje od narození dítěte. Podle mezinárodních srovnávacích studií mají děti vychované jen jedním z rodičů (převážná většina matkami) horší výsledky ve školách, mají více zdravotních i psychických problémů a rovněž se dopouštějí většího množství prohřešků proti zákonu (Matoušek, Kroftová, 2003). Zároveň poukazuje na menší míru deliktů u chlapců, které žijí společně s vlastním otcem.

„Přítomnost otce v rodině soudobý výzkum jasně ukazuje jako faktor, který brání delikvenci syna. Chlapci žijící ve společné domácnosti s vlastním otcem mají významně menší sklon přestupovat meze zákona než chlapci žijící bez otce či s nevlastním otcem.“³

Kvalita vazby se ovšem nejčastěji zkoumá v situaci, kdy matka odejde s místnosti, ve které zůstane její dítě spolu s cizí osobou. Sleduje se reakce dítěte při matčině odchodu a následná reakce dítěte, když se jeho matka do místnosti vrátí. Tuto metodu propracovala M. Ainsworthová, což byla spolupracovnice významného badatele v tzv. vazbovém chování Johna Bowlbyho. Studiím delikventní mládeže na základě rodinného prostředí pachatelů se věnoval J. Snyder a G. Patterson ve spisu *Handbook of juvenile delinquency* vydaného v roce 1987. Ze závěrů vyplývá, že rodinné prostředí mladistvých delikventů je emotivně chladné s minimem zájmu rodičů o děti. Často se delikventního jednání dopouštějí rovněž děti, které rodinné prostředí

nepoznaly a jejich výchova je prací kolektivních institučních zařízení. Tyto děti mají zhoršené schopnosti v navazování sociálních vztahů a vytvářením si vlastního životního prostředí. Lépe se přizpůsobují životu v ústavech než samostatnému životu, a proto „mnohdy i nevědomě, se snaží porušováním zákona vrátit do svého „náhradního domova“ v podobě nápravného zařízení.

2. Výchova dětí a řešení konfliktů

Výrazný vliv na vývoj delikventního chování má bezesporu výchova dítěte a způsob, jakým se v dané rodině řeší konflikty. Rodiče jsou pro dítě největší autoritou a jejich návyky i chování dítě nevědomě přejímá (Čačka, 1994). Zpočátku od nich přejímá žebříček hodnot, způsoby dodržování norem i cesty, jak řešit konflikty. Do stresující a konfliktní situace se dítě může dostat zejména při rozvodu svých rodičů. V těchto případech je dítě svědkem mnoha hádek, sporů, což může vyústit ke konání prvních deliktů. Několik výzkumů provedených Snyderem a Pattersonem v roce 1987, ukazují, že v rodinách mladistvých delikventů rodiče nevedou své děti k dodržování pravidel a norem nebo právě naopak vyžadují příliš tvrdou disciplínu, kterou si vynucují agresivním chováním (Matoušek, Kroftová, 2003). Blíže se diagnóze sociálně patologických jevů u mládeže zabýval P. Sak. V roce 1997 zjišťoval spojitosti mezi tělesnými tresty v dětství a pozdějšími asociálními projevy. Srovnával 5 skupin: nedelikventní mládež, prostitutky, narkomany, vězně a svěřence diagnostických ústavů. U čtyř skupin (prostitutky, vězni, narkomani a svěřenci DÚ) zjistil vyšší průměrnou hodnotu tělesných trestů v dětství než u nedelikventní mládeže. Nejvíce trestány v dětství byly podle studie prostitutky. Dalším z faktorů, který zapříčiňuje vznik delikventního chování u mladistvých, je deprivace potřeb dítěte. Znamená to, že dítěti nejsou dlouhodobě a dostatečně uspokojeny některé z jeho potřeb, což může vést až k jeho antisociální reakci. Důsledky deprivace se mohou projevit narušením kognitivního a motorického vývoje, narušením schopnosti navazovat hlubší citové vztahy či tendencemi k asociálním poruchám osobnosti. Velmi častá příčina vzniku delikventního jednání u mladistvých a kriminality vůbec je špatná ekonomická situace v rodinách. Děti, jejichž rodina nemá dostatek finančních prostředků, nejsou v dětském kolektivu svých vrstevníků moc dobře přijímány. Aby se dítě v takové situaci zařadilo mezi ostatní a nebylo terčem posměchu, snaží se věci, které si nemůže dovolit, jednoduše ukrást. U těchto ekonomicky slabších rodin se stává, že několik jejich členů se věnuje kriminální činnosti, aby se užívali.

2.2.2. Škola

Vedle působení rodiny jako vnějšího faktoru je osobnost dítěte vytvářena zejména ve školním prostředí, kde dítě tráví velkou část svého času. V poslední době vliv některých rodin na děti slábne a rodiče dětem nevěnují dostatečnou pozornost. Výrazný socializační vliv na děti a mládež mají dnes rovněž média, která z velké části vyplňují mimoškolní aktivity dětí. Proto se od školních zařízení očekává mnohem vyšší působení v oblasti socializaci dětí a mládeže než je ve skutečnosti možné (Matoušek, Kroftová, 2003).

Při nástupu do školy se dítě musí naučit dodržovat pravidla školy v podobě školního řádu, adaptuje se na nové prostředí a nové autority v podobě učitelů. Dítě navazuje nové sociální vztahy k učitelům i vrstevníkům. Z těchto důvodů může být škola jedním ze spouštěcích faktorů problémového chování, protože se dítě vyrovnává s novou životní situací.

1. Školní prostředí

Zpočátku je pro děti nejvýznamnější osobou učitel. Vztahy učitelů s žáky mají velký vliv na formování osobnosti dítěte po celou dobu jeho studia. Každý učitel by měl mít k dětem individuální přístup, ale zároveň by nikoho neměl upřednostňovat nebo oslabovat. Svým přístupem může napomoci rozvíjení delikventního jednání u některých ze svých žáků. Kromě hodnocení a napomínání může učitel chování dítěte ovlivňovat i přehlížením snahy žáků nebo někdy při vyučování nějakým způsobem zesměšňuje.

Výrazně na vznik delikvence působí i vzájemné vazby mezi spolužáky ve třídě, o něco méně pak v rámci celé školy. Děti si v krátké době vytvoří ve třídách svoji „subkulturu“, ve které si vytvoří své zvyky, rituály a i v těchto „subkulturách“ se vytvoří ještě další „sub-subkultury“, jež spojují společné zájmy nebo činnosti. Nejběžnější a přirozené je rozdělení třídy na dvě „subkultury“ podle pohlaví, na chlapce a děvčata (Matoušek, Kroftová, 2003).

2. Vrstevnické skupiny

Vrstevnické skupiny nemůžou být zcela zasazeny do školního prostředí, neboť se domnívám, že sehrávají významnou roli i mimo školní budovy. Řadím je ale pod školu, protože právě v ní se první skupiny začínají vytvářet. Zásadní význam pro další vývoj osobnosti má pro dítě přijetí či nepřijetí vrstevnickou skupinou. Obzvláště u dysfunkčních rodin je potřeba „být přijat vrstevníky“ mnohem silnější. Protože nacházejí malou oporu v rodinném prostředí, více přiléhají k vrstevníkům, u nichž hledají potřebné zázemí.

Vrstevníci mu začínají nahrazovat rodinu a dítě svých vrstevníků přejímá způsoby chování, názory, postoje k práci, rodině, drogám, penězům, sexualitě apod. Vrstevníci na jedince často působí povzbuzováním nebo nabádáním k nějaké činnosti. *Vrstevnícká konformita* je termín vyjadřující vlastnost jedince, která zvyšuje pravděpodobnost, že podlehe nátlaku skupiny (Brown, Classen, Eicher, 1986 in Jelínek, Květon, Vobořil, Blatný, Hrdlička, 2006). Ze stejného zdroje pochází i výzkum Santora, Messervey, Kusumakara z roku 2000, ve kterém se ukazuje, že vrstevnícká konformita je daleko lepší predikátor problémového jednání nežli vnímaný tlak vrstevníků. Antisociální chování daleko častěji vykazují adolescenti, kteří byli odmítnuti vrstevníckou skupinou a spřátelili se s delikventními vrstevníky (Moffitt, 2001).

V některých skupinách začínají děti experimentovat s alkoholem i jinými návykovými látkami. Pod vlivem drog nemají děti zábrany a mnohem snadněji spáchají nějaký delikt pod nátlakem vrstevníků a často i bez něj. Většinou jsou příčinami užívání těchto látek deprese, úzkost, nevyrovnanost, stres. Velká část odborníků ve svých výzkumech prokázala spojitost s užíváním návykových látek a antisociálním jednáním. Zbývá už jen pokusit se určit motivaci, která vede jedince i skupiny k delikventnímu chování. Jaké jsou tedy duševní procesy a vnitřní hybné síly lidí, kteří se dopouštějí trestných činů a přestupků? Motivaci bychom mohli rozdělit na **motivy** a **incentivy** (Čírtková, 1998). Motivace jsou pohnutky vycházející z nitra osobnosti např. potřeby, představy, pocity, zájmy. Incentiv je okolnost působící na jedince a zároveň zvyšující pravděpodobnost spáchání trestného činu jako např. méně riskantní příležitost něco ukrást apod.

Ve skupinkách delikventní mládeže bývá nejčastěji motivací k trestné činnosti kráčení si dlouhé chvíle a odreagování. Běžně se jedná o kriminální aktivity typu krádeže, vandalismu, užívání návykových látek a poslední dobou i šikany. Stává se, že se některé děti dopouštějí deliktů jen proto, aby ostatním vrstevníkům dokázali, že se ničeho nebojí. Z 55 skupin mladistvých, které se sdružovaly v okolí pražských heren a diskoték, jich podle kriminalistů 38 prokazatelně porušovalo zákon (Chvojka, Pekař, 1997, in Matoušek, Kroftová, 2003).

2.2.3. Vliv médií

Psychologové i jiní odborníci stále častěji poukazují na obrovský vliv médií při socializaci jedince v dnešní době. Největší vliv ze všech médií mají na děti televize, herní konzole, počítače a především internet. Televize je prakticky v každé domácnosti a její vliv na děti začíná nejdříve, a to už v ranném dětství. Rodiče se tímto způsobem snaží zabavit děti, když

na ně sami nemají čas. V pozdějších letech již děti tráví nejvíce volného času sledováním televize, hraním PC her a surfování na internetu. Prostřednictvím médií jsou v každodenním životě vystaveni násilným scénám, vulgárnímu i asociálnímu chování. Rád bych poukázal i na večerní zpravodajství na televizních stanicích, které chrlí každý den nepřehledné množství negativních zpráv o trestných činech všech kategorií (Příloha, rozhovor s Mgr. Váňou). Pokud je ale násilí zobrazováno dětem v souvislostech dávajících smysl tomuto projevu, nemusí mít na děti vyloženě destruktivní účinky.

„Až násilí vytržené z kulturního a vztahového kontextu představuje hrozbu pro společnost.“⁴

Pravděpodobně nejpřesvědčivější důkaz o vlivu televize na vývoj kriminálního chování předložil v roce 1992 B. S. Canterwall ve své práci *Televize a násilí* (Matoušek, Kroftová, 2003). Uvádí, že v jednom kanadském městě, kde bylo televizní vysílání zpřístupněno později než v okolních městech, se za dva roky od zavedení televize zvýšila míra násilných projevů u dětí (ve formě bití, kousání, apod.) na prvním i druhém stupni základní školy o 160%. Canterwall dále dodává, že mladiství pachatelé násilných trestných činů v USA byli až při třetině svých činů inspirováni televizním vysíláním. Výzkumy psychologů ukazují, že negativní vliv má televize především na děti, které mají sklony k násilí dány dědičnými a konstitučními dispozicemi, rodičovským nezájmem nebo příslušnosti ke skupinám mladých delikventů. Dítě, které je v rámci socializace nedostatečně vychováváno primárními a sekundárními skupinami, snadněji začne přebírat vzorce chování z televize.

V dnešní době je poskytována prevence proti špatnému vlivu médií na děti většinou ve formě *mediální výchovy* ve školách. V těchto hodinách se děti seznamují s celým procesem vzniku televizního i rozhlasového pořadu a novin. Názorně se přesvědčují, jakými způsoby mohou média informace filtrovat, zkruslovat nebo stylizovat skutečné události a chtějí zapůsobit na veřejnost. V těchto případech získávají děti představu, jak obtížně je udržet neutralitu sdělení, jak mohou audiovizuální prostředky výrazně pozměnit význam sdělovaného textu atd.

Z uvedených údajů vyplývá, že při socializaci a formování společenských hodnot u mladších generací ponesou odpovědnost, kromě rodinného prostředí a vzdělávacích institucí, také tvůrci mediálních programů. Celou podkapitolu si ale dovoluji zakončit pravdivou a modrou větou z knihy *Mládež a delikvence* (Matoušek, Kroftová, 2003).

„Vliv médií na děti a mládež je mnohem méně významný než vliv živých lidí, s nimiž děti a mládež tráví čas.“⁵

3. Delikvence a etnické skupiny

Dnes se celý svět stává více multietnickou společností a do všech států se stěhují cizinci. Touto cestou dochází ke vzniku etnických menšin v každé zemi. Tyto skupiny se od majoritní většiny obyvatel států liší svým etnickým původem, kulturními zvyklostmi, často vyznávají jiná náboženství, mají jiné žebříčky hodnot a žijí poněkud odlišným životním stylem. Většinou začínou etnické skupiny ve městech společně osidlovat celé čtvrti, žijí odděleně od společnosti a někdy dochází k vytvoření ghett. Etnické menšiny ve všech zemích po celém světě jsou často diskriminovány. Mnohdy mají horší společenské postavení, hůře si hledají zaměstnání, mají horší životní podmínky a tohle všechno jsou faktory ovlivňující kriminalitu, která se v rámci některých etnických skupin objevuje ve vyšší míře než u většinové společnosti. V ČR jsou za problémové menšiny s kriminálními sklony považováni hlavně Romové. Vedle nich mnohdy páchají trestnou činnost na našem území i organizované skupiny přistěhovalců z Vietnamu (jejich nejčastější trestná činnost bývá prodej drog, pašování a padělání) a zemí bývalého Sovětského svazu. Tyto skutečnosti vrhají špatné světlo na etnické skupiny a dochází ke vzniku extrémistických skupin podporující rasismus a snažící se vyhostit všechny přistěhovalce zejména kvůli barvě pleti či příslušnosti k určitému etniku. S ohledem na etnický původ mladistvých pachatelů trestných činů v naší republice jsou to v drtivé většině mladí lidé rómského původu, kteří se dopouštějí kriminálních deliktů.

3.1. Romská menšina a kriminalita v ČR

Romové jsou původem kočovnická kultura, která hodně cestovala a usadila se na různých místech po celém světě. V rámci rodinného klanu mezi sebou mají velmi pevné vazby, podřizují se jiné hierarchii, mají odlišné autority i kulturní zvyklosti. Ve všech společnostech drtivá většina Romů vždy žije a žila na okraji většinové společnosti, přičemž někde se přizpůsobovali lépe, jinde hůře, ale nikde nikdy s žádnou společností nesplynuli. Jejich vyznávání náboženství je také poněkud rozdílné, většinou do náboženství vpravují animistické představy. Po roce 1989 probíhala v ČR privatizace bytů a majitelé domů se zbavovali rómských nájemníků (Matoušek, Kroftová, 2003). Rómové se začali stěhovat do holobytů, neprivatizovaných domů a státních obytných prostor, které kvůli jejich přítomnosti nemohou být privatizovány. Tyto události zapříčinily vznik rómských ghett v České republice.

Kvůli jiným kulturním hodnotám, nízkou vazbou na sociální okolí a vysoké nezaměstnanosti se romská ghetta stala dokonalým prostředím pro rozvoj kriminality a jiných sociálně patologických jevů. Rómské děti nedodrží školní docházku, méně se vzdělávají a

jejich rodiny je kvůli nepřizpůsobivosti našemu systému ani ke vzdělání moc nemotivují. Proto hrají klíčovou roli v socializaci rómských dětí vztah ke vzdělání a především učitelé (Říčan, 1998, in Matoušek, Kroftová, 2003). Zatím se ale české školy potýkají s problémy v oblasti personálních a finančních zdrojů, které by mohly lépe motivovat rómské rodiny a jejich děti k účasti na vzdělání.

Na rozdíl od většinové společnosti je struktura rómské kriminality odlišná. Mnohem častěji se z Rómů dopouštějí trestné činnosti děti, mladiství a ženy než u majoritní skupiny občanů. Rómské ženy se dopouštějí krádeží, ale především provozují prostituci, přičemž se v několika případech jedná i o rómské dívky mladší 15 let. Jedním ze specifických rysů kriminality u rómského etnika je vysoká míra zapojení dětí do kriminálních aktivit. Rómské děti spolu často vytvoří gangy, které ve městech okrádají chodce, cestující v MHD nebo provádí domovní krádeže.

Dle výzkumu agentury AMASIA uvedlo 26% policistů z celé ČR, že podíl trestných činů páchaných příslušníky rómského etnika je méně než 10%. 16% policistů odhaduje že podíl rómských pachatelů je mezi 10-25% (Bratinka, 1997, in Matoušek, Kroftová, 2003). Dále se ve zprávě uvádí, že v některých lokalitách je podíl kriminality Rómů enormní. Například v Teplicích tvoří rómská komunita kolem 7% obyvatel a jejich podíl na veškeré trestné činnosti je 60%. Při trestném činu všech přepadení v Teplicích tvoří podíl Rómů až 80%.

4. Vývoj trestné činnosti páchané dětmi a mladistvými

Přehled o spáchaných trestných činech vzniká především díky zpracovaným a zveřejněným kriminálním statistikám. Tyto statistiky mohou pocházet z různých zdrojů, a tudíž musíme uvažovat o jejich výpovědních hodnotách, které nejlépe určíme právě podle zdroje dat. Zdroje mohou pocházet z oficiálních míst například od policie, ze soudů či nápravných zařízení, anebo obecně od obětí, pachatelů či nějakého vzorku populace. V České republice se setkáváme se dvěma systémy kriminální statistiky, které jsou vytvářeny orgány činnými v trestní činnosti (Zapletal, 1993, in Matoušek, Kroftová, 2003). Jedná se o policejní a soudní statistiky, které jsou poskytovány jen omezenému okruhu uživatelů. V mé práci budu vycházet zejména ze statistik uvedených v knize *Mládež a delikvence* (Matoušek, Kroftová, 2003), které jsou citovány ze statistických ročenek ministerstva vnitra a statistik Policejního prezidia. Novější údaje pocházejí z internetových stránek ministerstva vnitra.

Vedle statistik je ale důležité upozornit na tzv. *latentní kriminalitu*. Latentní kriminalita zahrnuje skutky proti zákonu, které nebyly nikdy nikým ohlášeny. Tento fenomén je ve srovnání

s ohlášenými trestnými činy četnější co se týče počtu pachatelů i počtu samotných aktů. Neexistuje ale žádný způsob, jak hodnověrně úroveň latentní kriminality určit. Lze ji jen odhadovat na základě průzkumů v prostředí potenciálních obětí, pachatelů, případně svědků.

4.1 Vývoj kriminality mládeže v ČR

Trestné činy jsou páchany lidmi všech věkových kategorií, ale nejčastěji se v mládí a rané dospělosti. U nás je platná právní úprava, která povoluje trestné stíhání mladistvého, jen pokud mu bylo při porušování zákona patnáct let. Česká legislativa charakterizuje *mladistvé* jako jedince, kteří se pohybují ve věkovém rozmezí 15 – 18 let. I když jsou v těchto letech trestně odpovědní, případné sankce, kterými jsou postihovány, jsou na rozdíl od dospělých pachatelů mírnější. V případě že se protizákonného jednání dopustila osoba mladší patnácti let (v české legislativě definována jako *dítě*), není trestní postih u této osoby dle zákona možný. Namísto trestní sankce je výsledkem občanskoprávního řízení tzv. *ochranná výchova*, která je realizována státním zařízením spadající do rezortu ministerstva školství.

Vzhledem k obtížné přístupnosti k aktuálním statistickým údajům o kriminálních deliktech páchaných mladistvými, jsem nucen vycházet ze statistik několik let starých a z poměrně novějších statistik některých územních policejních útvarů. Většina dostupných studií popisuje vývoj kriminality u mladistvých v letech 1990-2000.

4.1.1. Vývoj kriminality dětí a mladistvých před rokem 2000

Dalo by se čekat, že trend kriminální činnosti u dětí a mladistvých se všeobecně mírně zvyšuje nebo příliš neklesá. V posledních deseti letech 20. století kriminalita mladistvých pravidelně rostla.

„V posledním desetiletí 20. století vzrostl podíl dětí a mladistvých na počtu všech pachatelů trestné činnosti v ČR ze 13% na 20%.“⁶

Od roku 1990 do roku 2000 neklesl počet objasněných kriminálních činů spáchaných mladistvými pod 11 000 za rok (**viz. Příloha, Tabulka č. 1**). V roce 1990 spáchali mladiství delikventi 11 167 trestných činů, v roce 2000 pak 13 507 trestných činů. Nejvíce případů delikventního chování u mladistvých bylo zaznamenáno v letech 1993 – 1996. V tomto období přesahoval počet kriminálních činů páchaných mladistvými hranici 20 000 činů ročně.

Trestné činy spáchané dětmi ve stejném časovém období také výrazně rostly. V roce 1990 je zaznamenáno 4 091 trestných činů spáchaných dětmi, v roce 2000 se jedná o více než dvojnásobek, tedy 10 216 trestných deliktů spáchaných dětmi do 15 let (**viz. Příloha, Tabulka č. 1**). Zlomový byl zejména rok 1995, kdy počet kriminálních skutků spáchaných dětmi překročil hranici 10 000 a následující roky 1996, 1997 se vyšplhal na číslo 12 000. Z těchto důvodů byl v následujících letech růst počtu trestných činů páchaných dětmi a mladistvými i nadále očekáván.

4.1.2. Vývoj kriminality dětí a mladistvých po roce 2000

Vývoj kriminality po roce 2000 se ve srovnání s 90. léty 20. století překvapivě změnil a zmizela i tendence růstu počtu trestných činů páchaných dětmi a mladistvými. Od roku 2001 se počty kriminálních deliktů vykonaných dětskými a mladistvými pachatelí začínají snižovat (**viz. Příloha, Graf č. 1**). V roce 2003 se vůbec poprvé od roku 1990 dostává počet trestných činů u mladistvých pod hranici 10 000 za rok a poslední dostupné údaje z roku 2007 uvádějí něco málo přes 8000 trestných činů v provedení mladistvých pachatelů.

U dětských pachatelů trestné činnosti je trend klesajícího počtu kriminálních činů od roku 2001 ještě výraznější. V letech 2000, 2001 jsou statistické údaje na čísle 10 000 trestných činů spáchaných dětmi (**viz. Příloha, Graf č. 1**). Velký průlom je zaznamenán v roce 2002, kdy počet kriminálních skutků vykonaných dětmi klesl oproti předchozím dvou letem téměř na polovinu, na méně než 6000 deliktů za rok. V dalších letech kvantita trestných činů u dětí nadále klesala a v roce 2007 byl počet těchto případů v ČR pohyboval kolem 3 000.

4.1.3. Srovnání kriminality dětí a mladistvých ve Zlínském, Pardubickém kraji a v Praze v období od 1.1. 2008 do 30. 4. 2008

Z dostupných zdrojů jsem získal na internetové stránce *ministerstva vnitra*⁷ statistiky kriminality jednotlivých krajů za období od 1.1. do 30. 4. 2008. Rád bych provedl srovnání třech krajů. Vybral jsem Zlínský kraj, protože je to místo mého bydliště, dále Pardubický kraj, protože studuji v Pardubicích, a nakonec hlavní město Prahu.

Podle mého očekávání se nejvíce deliktů v tomto období dopustili děti a mladiství v Praze (celkem 206 trestných činů), následují děti a mladiství ze Zlínského kraje (celkem 153 trestných činů) a nejlépe ze tří uvedených krajů je na tom Pardubický kraj, kde bylo mládeží spácháno celkem 107 trestných činů (**viz. Příloha, Graf č. 2, Graf č. 3, Graf č. 4**). Počet případů nezletilých delikventů ve věku 1-14 let je ve Zlínském (22 případů) a Pardubickém kraji (26 případů) téměř totožný, na rozdíl od Prahy, kde se trestné činnosti dopustili nezletilí v 51

případech. Také mladiství ve věku 15-17 let nejvíce páchali kriminálních činností v Praze (155 případů), o něco méně pak ve Zlínském kraji (131 případů) a nejméně opět v Pardubickém kraji (81 případů). Ve všech třech krajích se děti i mladiství nejčastěji shodně dopouštěli krádeží a majetkových trestných činů. Ve Zlínském kraji bylo mládeží spácháno nejméně násilných trestných činů, nejvíce pak v Praze. V Pardubickém kraji a v Praze byl v tomto období spáchán dokonce trestný čin vraždy mladistvým pachatelem, zatímco ve Zlínském kraji nikoli.

5. Možnosti prevence kriminálních činů u mládeže

Slovem prevence označujeme všechny aktivity, které se snaží zabránit rozvoji nežádoucího chování a snaží se tímto způsobem předcházet nežádoucím jevům. Nejvýznamnější prostředky předcházení páchaní kriminálních činů u mládeže jsou především řádná výchova dětí v rodinách a výchova dětí ve školách. Dalšími nástroji prevence jsou i nevládní organizace a celková sociální politika státu, která ovlivňuje systém vzdělávání. Nejčastější rozdělení prevence mívá v odborné literatuře tři skupiny: *primární, sekundární a terciální* (Hartl, Hartlová, 2000).

Cílem primární prevence je pokusit se vytvořit optimální podmínky pro vývoj jedince a zabránit tak rozvoji sociálně patologických jevů. Primární prevence je realizována především ve školách, jiných vzdělávacích zařízeních a institucích zabývajících se rizikovou mládeží.

Sekundární prevence se specializuje na jedince s určitými dispozicemi k nežádoucímu chování. Programy sekundární prevence se snaží předcházet vzniku sociálně patologických jevů například u dětí z neúplných rodin, u dětí příslušnicích k etnické skupině, u dětí z neúplných rodin, či dětí z rodin, ve kterých se příbuzní dopustili protizákonného jednání. Tato kategorie zahrnuje poradenské služby a možnosti ústavní péče. Tyto služby jsou dětem a mladistvým poskytovány pedagogy, psychology a sociálními pracovníky.

Poslední kategorií prevence je tzv. terciální prevence. Zaměřuje se na osoby, které se již projeví nějakým způsobem asociálního chování. Terciální prevence má za úkol snažit se předejít dalším možným projevům nežádoucího chování a zabránit gradování závažnosti nežádoucího jednání.

Ve společnosti se hodně rozebírá preventivní působení trestního práva a speciálně pak trest odnětí svobody. Veřejné mínění ale vliv trestů obecně přeceňuje (Matoušek, Kroftová, 2003). Tresty by teoreticky měly obsahovat tyto odstrašující aspekty: výše trestu, rychlost potrestání pachatele a neodvratnost trestu. V médiích i laické společnosti panuje představa, že největší preventivní význam má výše trestu. Kriminologické výzkumy ale již dlouhodobě přesvědčivě prokazuje, že výše trestu má nulový nebo velmi malý vliv na kriminální chování

populace (Matoušek, Kroftová, 2003). Podle těchto výzkumů lidé, kteří se provinili proti zákonu poprvé, v převažující většině nemají znalosti o trestněprávní kvalifikaci ani o výši sankce za jejich první uskutečněný zločin.

„Večerka a kol. (1997) shrnují přehled novější literatury o preventivních účincích způsobu uplatňování trestního práva na kriminální chování závěrem, že neodvratnost zatčení a potrestání je relativně nejvlivnějším prostředkem pro odstrašení, ovšem pouze v případě, že pravděpodobnost uvěznění je alespoň 30%; menší odstrašující účinek má přísnost a rychlost potrestání.“⁸

Podle Matouška a Kroftové (2003) je výsledkem dobré prevence předcházení všem typům sociálního selhávání (kriminalita, šíření drog apod.). Kromě snahy předcházet sociálně patologickým jevům by měla prevence spočívat i v přítomnosti sociálně příznivého chování, které se neslučuje s protispolečenským jednáním.

5.1 Preventivní programy

Efektivní preventivní programy by neměly fungovat na základě poskytování informací. Protože jsou preventivní programy zaměřeny především na děti a mladé lidi, měly by dítěti pomáhat formou interaktivního učení podporovat rozvoj sociálních kompetencí dítěte. Rozvíjet u dětí životní dovednosti má větší efektivitu než sdělovat teoretické poznatky o zločinech a trestech. Efektivní preventivní programy by měli rozvíjet sociální kompetence nejen u dětí, ale i u jejich vrstevníků, rodičů, učitelů a vychovatelů. Preventivní programy nejsou v České republice rozšířeny tak, jako v Západní Evropě a Spojených státech amerických.

5.1.1 Předškolní programy pro děti

Žádný preventivní předškolní program pro děti není zcela výhradně zaměřen jen na předcházení možného rozvoje delikventního jednání u dětí. Jejich smyslem je zajímavou formou seznámit děti s nejdůležitějšími součástmi lidského života, mezi které patří zdraví, hygiena, pohyb, vztahy k ostatním lidem, a rovněž s negativními aspekty jako kouření, násilí, drogy atd.

Předškolní programy jsou zaměřeny na děti, které by mohly mít potíže adaptovat se na školní vyučování a mohly by později ve škole selhávat. Programy mají děti motivovat k jejich vzdělávání a měly by jim pomoci nalézt vhodné strategie vedoucí k úspěchu. Ve světě jsou

tyto projekty nazývány *Head Start program*. Bývají nabízeny dětem pocházejících z rodin s rizikovými aspekty (například děti z ohrožených rodin nebo dětem z chudých městských částí) obvykle rok až dva před zahájením povinné školní docházky. Několik hodin týdně si děti „hrají na školu“, v níž mají velkou volnost, minimální výukovou zátěž a přihlíží se k jejich odlišnostem (Matoušek, Kroftová, 2003).

Nejnámějším Head Start programem, u něhož výzkumníci dlouhodobě sledovali efektivitu, se nazývá Perry Preschool Program organizovaný Nadací High Scope v Ypsilanti, ve státě Michigan v USA (Matoušek, Kroftová, 2003). K výzkumu byla náhodně vybrána skupina handicapovaných černošských dětí, která se dva roky před nástupem do školy účastnila motivačního výukového programu a jednou týdně byly rodiny dětí navštěvovány odborníkem z nadace. Při dovršení věku 19 let byl vývoj této skupiny porovnán s kontrolní skupinou, která prošla spontánním vývojem a nebyla předškolním programem ovlivněna. Výsledky prokázaly, že z ovlivněné skupiny bylo policií zatknuto 22% osob, kdežto z kontrolní neovlivněné skupiny policie zadržela 38% osob. Další závěry deklarovaly, že v ovlivněných skupinách bylo daleko méně recidivistů a také významně méně prokázaných trestných činů ve srovnání s neovlivňovanou skupinou. Také kontakt s policií a konflikty s jinými lidmi měla ovlivňovaná skupina ve výrazně méně případech než kontrolní skupina.

V České republice jsou preventivní předškolní programy pro děti poskytovány především Ministerstvem školství a některými občanskými sdruženími. Ministerstvo školství organizuje prevenci za pomoci *Rámcových programů* pro mateřské, základní a střední školy v ČR. Z neziskových organizací zde budu jmenovat *Občanské sdružení institutu Filia*, které působí od roku 1996. Institut Filia se zaměřuje zejména na odbornou, metodickou a informační pomoc pracovníkům a institucím v oblasti drogové prevence a vzdělávání, přičemž výraznou část činnosti tvoří přímá preventivní práce s dětmi a mládeží. Běžně organizuje *Preventivní program pro děti předškolního věku*, ve kterých zkušený lektor seznamuje zábavnou formou děti s běžnými (zdraví, hygiena, pohyb apod.) i negativními součástmi života (kouření, alkohol, porušování zákona, drogy apod.). Program je veden zábavnou formou, využívá audiovizuální prvky, hry i maňáskové divadlo. Snaží se naplnit smysl preventivního programu a snaží se předcházet budoucím nežádoucím sociálním projevům u dětí. Je třeba doplnit, že na velká část preventivních programů pro děti a mládež v České republice probíhá ve spolupráci s Policií ČR.

5.1.2 Školní programy

Se stále slábnoucím vlivem rodiny jako tradiční socializační instituce se převážná část veřejnosti domnívá, že škola nahradí rodinu v posilování správných sociálních postojů a dovedností, které nevedou k rozvoji asocíálního chování u dětí. Proto je ve školách důležitým člověkem dobře vyškolený vyučující, který má všeobecnou autoritu a respekt a je schopen ovlivnit rozvoj společenských hodnot a morálních zásad u svých žáků.

Na celém světě se začínají na školách prosazovat tři přístupy vedoucí k podpoře „kultury zákonitosti“ (Godson, 1997, in Matoušek, Kroftová, 2003).

1. Důraz na široké občanské vzdělávání, které by mělo vychovat správné občany, kteří se budou chtít podílet na tvorbě zákonů a vládnutí ve své zemi.
2. Druhý přístup je vzdělávání v právu, které by mělo nasměrovat děti ke správným způsobům uplatňování práva ve společnosti.
3. Uplatňování morálního vzdělávání, při kterém by se děti měli naučit činit morální rozhodnutí a zaujímat stanoviska ke kriminálnímu chování jiných lidí.

Preventivní programy pro děti probíhající na školách obsahují tři nebo alespoň dva z těchto Godsonových přístupů. Programy ve školách zaměřené na prevenci kriminality se snaží minimalizovat predeliktivní a deliktivní chování dětí ve školách, prezentuje dětem i případné následky deliktivního jednání mimo půdu školy a pokouší se připravit děti na možné setkání s kriminalitou u jiných lidí a jak se v takovém případě zachovat.

Kromě předcházení vzniku kriminálního jednání u dětí je prevence na školách zaměřena i na rozvoj sociálních dovedností u dětí a na posilování schopnosti řešit problémy formou diskuzí v malých skupinách, ve kterých se učí naslouchat a respektovat názory ostatních a nalézat kompromisy při řešení konfliktů. Tyto postupy prokazatelně zlepšují spolupráci mezi dětmi, atmosféru ve třídním kolektivu, studijní výsledky posilují pozitivní vazby mezi dětmi a snižují míru protispolečenského jednání.

V České republice vznikají preventivní programy na školách dle pokynů Ministerstva školství ČR. Tyto pokyny obsahují doporučené strategie pro školní zařízení v oblasti předcházení nežádoucího společenského chování u dětí. V některých lokalitách často školy spolupracují s pedagogicko-psychologickými poradnami, jejichž pracovníci jsou schopni realizovat primární preventivní a intervenční programy a zároveň poskytují poradenství v rámci primárních preventivních programů. Jde o programy typu např. Program prevence kouření pro 2. – 6. ročník ZŠ, Program specifické primární prevence „O závislostech“, Program „Partnerské vztahy a sex“ či Program „Jak se bránit šikaně“.

5.1.3 Programy určené rodičům

Programy pro rodiče v rámci prevence dětí a mládeže před nežádoucím chováním mají poněkud jiný charakter než preventivní programy pro děti. Jsou více orientovány na rodiny s rizikovými aspekty a poskytují rodičům poradenské a terapeutické služby. Tyto projekty jsou běžné a velmi rozšířené v USA. Například *Oregon Social Learning Center* (Oregonské centrum pro sociální učení) realizuje projekt *Living with children* (Žijeme s dětmi), který se snaží posilovat rodičovské dovednosti u rodičů s problémovými dětmi. V tomto programu jsou rodiče školeni, studují příručku o výchově a poté se za pomoci vyškoleného terapeuta zaměřují na problémy svých dětí, případně celé rodiny. O jednání svých dětí si vedou rodiče záznamy a učí se udílet jim přiměřené odměny a tresty.

V dnešní době fungují v západních zemích a už i u nás *centra pro podporu rodiny*. Tato střediska se orientují na rodiče, kteří si nerozumí s jejich dítětem, jsou příliš vyčerpaní rodičovskými povinnostmi, mají zlobivé dítě a nezvládají ho, mají dítě, které má potíže s učením v horším případě se zákonem. Cílem center pro podporu rodiny je podpořit rodiče při výchově, pomoci dětem, mládeži a celým jejich rodinám. Důležitým záměrem je rovněž předcházení delikventnímu jednání u dětí a mládeže nebo minimalizování vzniklých škod. Centra se také snaží zabránit zařazování dětí do ústavní výchovy, pokud to není zcela nezbytné.

Rád bych zde zmínil občanské sdružení Spin, které bylo v České republice založeno v roce 1993 a je akreditováno jako vzdělávací instituce u Ministerstva práce a sociálních věcí v ČR. Vychází z holandské metody podpory rodin s názvem *videotrénink interakcí*, která má jistý prevenční význam. Metoda spočívá v tom, že vyškolený odborník zaznamenává chování rodičů vůči problémovému dítěti pomocí videokamery. Následně vybere záběry, v nichž rodič reaguje na dítě pozitivně, a pak je rodině promítá, za účelem posílení rodičovské kompetence. Sdružení Spin se touto formou snaží pomáhat rodičům, učitelům, sociálním i poradenským pracovníkům účinně rozvíjet jejich komunikační dovednosti ve prospěch vývoje dětí.

6. Tradiční možnosti intervence

Dnešní státy kladou velký důraz na sociální politiku, jejímž cílem je zachování stability společnosti a udržování sociálního smíru. V případě porušování zákonů dané společnosti musí zasáhnout státní orgány s snaží se neutralizovat chování společensky nepřizpůsobivých a nebezpečných jedinců. V případě dětí a mladistvých se pokoušejí nabídnout rizikovým rodinám podporu nebo poskytnout dítěti alternativu k rodinné péči.

V České republice je správní činnost v oblasti sociální péče realizována sociálními pracovníky městských úřadů a obcí s rozšířenou působností, kurátory pro dospělé a kurátory pro mládež. Náplň práce kurátorů pro mládež je péče o děti mladší než patnáct let, které se dopustily činu, který by byl u starších lidí považován za trestný (Matoušek, Kroftová, 2003). Dále pečují o mladistvé ve věku 15 – 18 let, kteří spáchali přestupek nebo trestný čin a bylo u nich zahájeno trestní stíhání. V neposlední řadě jsou středem jejich zájmu děti a mladiství, u kterých se opakovaně projevují vážné poruchy chování (např. neumlouvané absence ve škole, různé druhy závislostí nebo útěky z domova).

Práce kurátorů pro mládež spočívá ve spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. Poskytuje jim zprávy o dítě na základě svých šetření, účastní se soudního projednávání případu, připravuje podklady pro řízení o výchovných opatřeních a má možnost navrhnout ústavní a ochranou výchovu nebo výchovu v náhradní rodině. Další povinností kurátorů je péče o děti a mladistvé propuštěných z ústavní výchovy. Navíc by se měli zabývat organizací a realizací preventivních programů.

Podle platného zákona o rodině mají kurátoři při své práci k dispozici následující prostředky: napomenutí, stanovení dohledu, uložení omezení, napomenutí rodičů či občanů, kteří narušují řádnou výchovu nezletilého. Český systém využívá těchto možností jen zřídka a ve většině případů rovnou navrhuje ústavní či ochrannou výchovu.

6.1 Ústavní výchova v ČR

V České republice vznikla jednotná síť výchovných ústavů pro děti a mládež v 50. letech 20. století a s pozměněnými názvy fungují dodnes. Po několika menších organizačních úpravách a změnách názvů byla v 70. letech vytvořena současná struktura ústavních zařízení pro děti a mládež (Matoušek, Kroftová, 2003). Patří do ní:

- Diagnostické ústavy pro děti
- Diagnostické ústavy pro mládež
- Dětské výchovné ústavy
- Dětské výchovné ústavy se zvýšenou péčí
- Výchovné ústavy pro mládež
- Výchovné ústavy pro mládež se zvýšenou péčí

Príslušné orgány mají, dle platných předpisů, možnost navrhnout *ústavní výchovu* u dětí, o které se jejich rodiče náležitě nestarají a jiné možnosti výchovy dítěte nejsou dostupné

nebo přijatelné. Stejně tak se činí u dětí, které rodiče či jiné pečovatele nemají. O zahájení či zrušení ústavní péče rozhoduje soud, který ovšem může nařídit i jiný druh výchovy.

Vedle ústavní výchovy existuje i způsob ochranného opatření s názvem *ochranná výchova*. Je definována trestním zákonem a kromě izolace a resocializace osob dopouštějících se společensky nebezpečného jednání, má také preventivní účel. V občansko – právním řízení může být navržena dětským pachatelům delikventních činů mladším než 15 let nebo mladistvým ve věku 15 – 18 let v trestním řízení. Ochranná výchova probíhá ve specializovaných zařízeních. Dnes v ČR funguje celkem 191 školských zařízení pro výkon ochranné a ústavní výchovy.

6.1.1 Diagnostický ústav

Zařazení dítěte či mladistvého do diagnostického ústavu může být uskutečněno na základě soudního nařízení nebo v případě dobrovolných pobytů, které se ovšem objevují velice zřídka.

Při nástupu do zařízení se nejdříve svěřenec setkává se sociální pracovnící, která kontroluje všechny potřebné doklady, a následně podstoupí rozhovor s psychologem, který založí jeho dekurz. Prvním záznamem je právě první pohovor s psychologem, který zachycuje situaci bezprostředně předcházející přijetí svěřence do ústavu. Zpráva se snaží odhadnout, jak se svěřenec bude v novém prostředí adaptovat. Zhruba v polovině délky pobytu klienta v diagnostickém ústavu je vychovatelem zpracován předběžný závěr a těsně před koncem pobytu je vypracován konečný závěr. Ve většině případů bývá v závěru dekurzu navrhováno přemístění klienta do výchovného ústavu.

Většina svěřenců diagnostických ústavů pro děti a mládež má vzdělání na úrovni 6. – 7. třídy základní školy (Matoušek, Kroftová, 2003). Velkou část svěřenců v těchto ústavech u nás tvoří mladí lidé rómského původu.

6.1.2 Výchovný ústav

Děti a mladiství jsou do výchovných ústavu umisťováni na základě vynesení rozsudku soudu o nařízení ústavní výchovy, na základě soudního usnesení o předběžném umístění do ústavu anebo po dohodě se zákonným zástupcem. Svěřencům je v těchto typech ústavů poskytována dlouhodobá péče a také možnost přípravy na budoucí povolání pomocí výukových programů. Výukové programy mají ve výchovných ústavech formu kurzů a praktických školení pro krátkodobé pobyty a pro nejhůře vzdělavatelné svěřence, odborných učilišť (svěřenec po absolvování získá výuční list) nebo středních odborných učilišť. Podle

zařazení do odpovídajících vzdělávacích programů jsou svěřenci rozděleni do výchovných skupin.

Problémy výchovných zařízení spočívají zejména v nedostatku vyškolených pracovníků, pro které není tato práce příliš přitažlivá. V české republice je rovněž nedostatečná diferenciací jednotlivých zařízení, což umožňuje ovlivňování méně problémových svěřenců jejich více problémovými kolegy. Děti z těchto ústavů často utíkají a téměř nikdo se tomu nesnaží preventivně zabránit. Pracovníci výchovných ústavů jsou mnohem častěji muži než ženy a ve většině případů disponují vysokoškolským vzděláním, které mnohdy není zaměřeno na práci s rizikovou mládeží. Je to poměrně nebezpečná práce a v některých výchovných ústavech byli pracovníci napadeni svěřenci a v několika výjimečných případech byli vychovatelé zabití některým z klientů.

6.1.3 Vězení

Vězeňská zařízení představují způsob represe trestných činů. Bývají dobře uzavřené před okolními vlivy, přičemž mají vysoce centralizované, téměř až vojenské řízení. Ve všech nápravných zařízeních samovolně vznikají subkultury dozorců a subkultury vězňů. V současné době je na území České republiky 10 vazebních věznic a 25 běžných nápravných zařízení. Jejich ostrahu a správu provádí Vězeňská služba České republiky. Podle způsobu zajištění bezpečnosti a vnitřního režimu se věznice člení na čtyři skupiny:

- Věznice s dohledem
- Věznice s dozorem
- Věznice s ostrahou
- Věznice se zvýšenou ostrahou

Trest odnětí svobody a následné umístění do vězení je pro člověka velmi stresující a může vyvolat i psychickou poruchu. Větší vliv má uvěznění na dospívajícího jedince než na dospělého vzhledem k tomu, že ve vězení na dospívajícího člověka nepůsobí vlivy, které potřebuje k celkovému dozrání jeho osobnosti. Na druhou stranu je v tomto prostředí vystaven mnoha negativním vlivům, které jeho osobnost deformují. Mladiství jsou zařazeni do vazebních věznic častěji než do věznic pro výkon trestu. Přitom ve vazebních věznicích panuje daleko nebezpečnější atmosféra. Obvinění umístění ve vazbě nemají žádnou práci ani příjem, takže jsou mnohdy nuceni vydělávat si jakýmkoli možným způsobem (např. prostitucí). Běžně se ve vazbě užívají drogy a také šikana je velmi rozšířena. Prostředí bývá pro mladistvé velmi drastické, v některých případech končí pobyt mladistvých ve vazbě i

pokusem o sebevraždu. Mladiství mohou ve vazbě strávit mnoho měsíců a existují i případy, kdy mladiství strávili ve vazbě dva roky.

Všeobecně se usuzuje, že vězení má dvě hlavní funkce, jednou je potrestání spáchaného zločinu a druhou je izolování pachatelů od společnosti. Kromě toho se ve vězení objevuje řada nepříznivých vlivů, které vedou k posilování asociálního chování u vězňů, zejména pak u mladistvých. Někdy se v této souvislosti užívají termíny *kriminogenní působení věznic*, *kriminální nákaza* nebo *prizonizace* (Matoušek, Kroftová, 2003). Z těchto důvodů se začaly hledat alternativní způsoby potrestání pachatelů trestných činů, které by byly efektivnější, smysluplnější a méně nákladné.

7. Nové způsoby řešení problému delikventního chování mládeže

Existují i alternativní řešení k tradičním postihům trestné činnosti. Začaly se vytvářet v průběhu 20. století v západních zemích. V posledních deseti letech je snaha o rozvoj nových způsobů řešení nezákonného počínání vidět i u nás. Možnosti alternativního způsobu postihování pachatelů trestných činů se aplikují především u dětí a mladistvých a pachatelů méně závažných trestných činů, ke kterým patří třeba majetkové delikty. Nejvíce zkušeností s nimi mají v USA a z evropských zemí v Holandsku. Většinou se jedná o alternativní tresty k trestu odnětí svobody, řešení kriminálních deliktů pomocí probačních a mediačních metod školenými pracovníky.

7.1 Probace

Základ k tomuto alternativnímu způsobu trestání poskytla soukromá osoba v USA kolem roku 1841. Bostonský obuvník John Augustus začal z vlastní vůle platit soudní kauce pro pachatele a před vynesením rozsudku poskytoval pachateli práci, finanční pomoc a podporoval jejich rodiny. Později se spolu s pachatelem dostavil k soudu, kde předložil zprávu o pokrocích, kterých pachatel dosáhl. Poté požádal soud o uložení trestu formou pokuty a náhrady soudních výloh. Podle dostupných údajů pracoval až se 2000 pachateli. Úsilí Johna Augustuse přešlo k přijetí prvního probačního zákona, ke kterému došlo v roce 1878 v USA.

Dnes je náplní probace organizace a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným či odsouzeným. Probační pracovníci kontrolují výkony trestů, které nejsou spojeny s odnětím svobody. Snaží se obviněnému poskytovat individuální pomoc a působí na něj, aby vedl řádný život a obnovil narušené právní a společenské vztahy.

7.2 Mediace

Vedle probace zahrnují alternativní způsoby řešení konfliktů i mediaci. Je to způsob, jak dosáhnout pokojného řešení sporů mezi pachatelem a obětí. Lze ji také charakterizovat jako mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným nebo také jako činnost, která vede k urovnání konfliktního stavu a je vykonávána v souvislosti s trestním řízením. V mediaci je velmi důležitá neutrální osoba mediátora neboli zprostředkovatele, která se snaží napomoci účastníkům k dosažení konkrétní dohody ve sporné věci. Mediace nemá žádný předepsaný postup, ale dají se určit tři základní kroky, které vedou k vyřešení konfliktu za pomoci mediátora. Je to:

- Vyjasnění zájmů a cílů sporných stran
- Předložení možných řešení sporným stranám k posouzení
- Sestavení a přijetí vzájemné dohody oběma znesvářenými stranami

7.3 Alternativní tresty v zahraničí

Formy alternativního zacházení s pachateli se začaly rozvíjet v západních zemích a USA již na počátku 20. století v podobě *probace*. Velký rozvoj zejména probačních a mediačních institucí v západních zemích a v USA byl započat na konci druhé světové války a vyvíjí se dodnes. V následujícím textu uvádím přehled alternativních trestů a opatření, které jsou využívány v členských státech Rady Evropy.

Semi-detention (částečné zadržení) je alternativní způsob výkonu trestu odnětí svobody. Odsouzený je umístěn do nápravného zařízení, ale má během výkonu trestu možnost pracovat nebo se vzdělávat mimo vězení. Do kategorie semi-detention spadá rovněž tzv. *víkendová detence*, při níž odsouzený tráví ve vězení pouze víkendy. Víkendová detence se v Evropě uplatňuje zejména u mladistvých pachatelů.

Treatment centres (terapeutická zařízení) mají podobu pobytových ústavů. Odsouzenému se v nich dostává specializované léčebné péče. Tato zařízení se v českém prostředí podobají protidrogovým a protialkoholním léčebnám. Do treatment centres jsou nejčastěji umisťovány osoby, jejichž trestná činnost je spojena s drogovou problematikou či jinými závislostmi. Na základě tohoto druhu trestní činnosti může soud rozhodnout o uložení *přiměřené povinnosti*, což pro pachatele znamená povinnost podrobit se léčení závislosti ve specializovaných ústavech.

V Německu a Maďarsku se hojně využívá *fine* neboli *peněžitý trest*. Zmíněná sankce se uplatňuje systémem denních pokut. Stejně jako u trestu odnětí svobody je závažnost

trestného činu vyjádřena určitým počtem dní. S přihlédnutím na majetkové a finanční poměry odsouzeného je stanovena finanční částka, kterou pachatel denně splácí. Při uložení tohoto trestu zároveň soud stanoví délku trestu odnětí svobody, pokud by nastala situace, že odsouzený peněžitý trest nezaplatil.

Compensation order (kompenzační opatření) je forma alternativního trestu, kdy vzniká dohoda mezi obětí a pachatelem o přijatelném způsobu odčinění škod, které vznikly v důsledku spáchání trestného činu. Odškodnění by mělo zahrnovat materiální i morální škody. Finanční odškodnění při nápravě škod může mít i formu odškodnění službou. Například je-li pachatel automechanik, který poškodil někomu jinému vůz, může vzniknout dohoda, podle které pachatel neuhradí škodu penězi, ale opravou poškozeného auta. V některých zemích uplatňují instituty narovnání kromě odškodnění oběti také povinnost pachatele odškodnit společnost, prostřednictvím bezplatného odpracování určeného počtu hodin ve prospěch společnosti. Je to jeden ze způsobů řešení, při kterém se využívá mediace a vychází z konceptu restorativní (tj. obnovující) justice.

Nejčastěji ukládaným alternativním trestem v zahraničí i u nás je trest *house arrest* neboli *trest domácího vězení*. První moderní pojetí tohoto postihu se začíná objevovat v USA během 80. let 20. století. Příčinnou vzniku nebyla snaha o nápravu pachatele, ale spíše jeho potrestání a omezení. Pachatel ve výkonu trestu domácího vězení je monitorován dvěma způsoby. Pasivní monitoring vyžaduje, aby se sledovaný hlásil na výzvu v určitých intervalech. Naproti tomu aktivní systém sledování umožňuje nepřetržité sledování pachatele. Elektronické sledování při kontrole odsouzených započalo v USA již v roce 1986. V Evropě se začalo využívat téměř o deset let později.

Evropské země mají oproti USA poněkud odlišný způsob uplatňování trestu domácího vězení. V Evropě se více zaměřuje na osobnost pachatele a klade větší důraz na nápravnou funkci trestu, která je propojena s různě účinnými rehabilitačními programy. V zemích Evropské unie se trest domácího vězení spojeného s elektronickým monitoringem uplatňuje zejména ve Velké Británii, Francii, Belgii, Nizozemí a Švédsku.

Rád bych zde ještě zmínil Holandsko, které má velmi mnoho dobře zpracovaných alternativních trestů. Od roku 1985 probíhá v Holandsku program pro mladistvé pachatele méně závažných trestných činů s názvem HALT, který zahrnuje probační i mediační metody. Zaměřuje se na výkon obecně prospěšných prací a na zprostředkování dohody o způsobu náhrady škody obětem trestných činů. O zařazení mladistvého delikventa do tohoto programu může rozhodnout již státní zástupce na podnět policie. Když mladistvý odpracuje určitý počet hodin a nahradí škodu, další trestní řízení už neprobíhá a mladistvý není souzen.

7.4 Probační a mediační služba v ČR

Probační a mediační služba (dále jen PMS) v České republice vznikla dle zákona č. 257/2000 Sb. o probační a mediační službě, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2001. Probační a mediační služba ČR je organizační složkou státu a spadá pod Ministerstvo spravedlnosti, které vytváří vhodné podmínky pro výkon probace a mediace a provádí nad její činností dohled. Probační a mediační služba ČR je relativně novou institucí v oblasti trestní politiky. Vychází ze součinnosti sociální práce a práva, zejména trestního.

„Probační a mediační služba usiluje o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností a současně organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality.“⁹

Velká část práce PMS tvoří spolupráce s dětmi a mladistvými. Pracovníci jsou ve funkci úředníka a asistenta a provádějí probaci a mediaci ve věcech projednávaných v trestním řízení. Probace je podle zákona definována jako „organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontrolu výkonů trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.“ Mediaci formuluje zákon jako „mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu, vykonávanou v souvislosti s trestním řízením.“ Ve své odborné činnosti se PMS snaží na poli trestní spravedlnosti naplnit následující cíle:

- *Integrace pachatele* – usiluje o začlenění pachatele do života společnosti bez dalšího porušování zákonů. Tento proces vede k obnovení respektu pachatele k právnímu stavu společnosti, jeho uplatnění a seberealizaci.
- *Participace poškozeného* – snaží se zapojit poškozeného do procesu vlastního odškodnění a obnovit jeho pocit bezpečí, integrity a důvěry ve spravedlnost.
- *Ochrana společnosti* – přispívá k ochraně společnosti účinným řešením konfliktních situací a rizikových stavů spojených s trestním řízením. Chrání společnost i prostřednictvím efektivního zajištění uložených alternativních trestů a opatření.

Kromě probace a mediace provádí PMS ještě další odborné činnosti, které jsou s probací a mediací úzce spojeny. Realizuje a organizuje probační programy pro mladistvé ve formě alternativních trestů odnětí svobody, kterými jsou obecně prospěšné práce, trest domácího vězení nebo trest zákazu vstupu. Rovněž vykonává dohled nad podmíněně propuštěnými (PAROLE) a podmíněně odsouzenými (PROBACE).

Posláním PMS je rovněž spolupráce s jinými sdruženími a realizace projektů, které se nacházejí v oblasti její působnosti. Třeba Projekt Mentor je realizován Sdružením pro probaci a mediaci v justici za spolupráce středisek PMS v různých městech a zaměřuje se na práci s rómskými pachateli trestné činnosti. Ve Zlíně spolupracuje středisko PMS s Uníí Kompas na projektu „Navýšení kapacity nízkoprahových zařízení pro děti a mládež“, jehož cílem je zajištění výkonu obecně prospěšných prací pro mladé pachatele do 23 let, psychologické poradenství a výkon výchovné povinnosti.

PMS realizuje nejčastěji uplatňovaný alternativní trest u nás, kterým jsou obecně prospěšné práce. Tento alternativní trest v rozsahu 50 – 400 hodin u dospělých, 50 – 200 hodin u mladistvých, může soud uložit za takový trestný čin, jehož horní hranice odnětí svobody je 5 let. Obecně prospěšné práce musí obviněný vykonat osobně, bezplatně, ve svém volném čase, a to nejpozději ve lhůtě jednoho roku od převzetí usnesení o konkrétním místě výkonu trestu. Trest může být vykonán v městském či obecním úřadě, ve státní nebo jiné obecně prospěšné neziskové organizaci. Po vykonání trestu obecně prospěšných prací je pachatel brán, jakoby nebyl odsouzen a trestní čin je vymazán z jeho rejstříku trestů.

Mezi pracovníky PMS a kurátory pro mládež jsou jisté rozdíly ve způsobu činnosti, i když jejich záměry jsou téměř totožné. Probační pracovníci se spíše považují za ty, kteří se přátelským způsobem snaží problémovému jedinci pomoci, aby se mohl začlenit do společnosti a neprojevoval další známky delikventního jednání. Kurátoři také vykonávají dohled nad pachateli, ale snaží se je přimět ke společenské ukázněnosti poněkud tvrdšími způsoby a zacházením. Prakticky veškeré formy alternativních trestů odnětí svobody jsou v České republice realizovány institucí Probační a mediační služby.

7.5 Dobrovolnická pomoc

V České republice existuje program pomoci pro rizikovou mládež, který je realizován dobrovolníky. Občanské sdružení LATA vzniklo 16. 6. 1994 a na jejím vzniku se zejména podílel významný český psycholog, sociolog a autor několika odborných publikací Doc. PhDr. Oldřich Matoušek, který dnes působí v této organizaci jako odborný garant.

Cílem této dobrovolnické organizace je pomoci ohroženým dětem a mladým lidem. Sdružení LATA se snaží pomáhat svým klientům se začleněním se do společnosti. Pomáhá mladým lidem s řešením problémů, obtížných a ohrožujících situací. Smyslem je také posilovat dovednosti mladých klientů, pokusit se odstranit jejich znevýhodnění a umožnit jim dospět tak, aby měli šanci prožít plnohodnotný život. Spolupracuje také s rodinami klientů a poskytuje jim komplexní pomoc a podporu. Orientuje se na okolí Prahy a na klienty ve věku od 13 do 26 let. Klienty se stávají mladí lidé, kteří mají problémy v sociálních vztazích, potíže v rodině, problémy se začleněním se do společnosti a potíže s hledáním vlastní identity.

8. Závěr

Oblast možností probace a mediace je velmi rozsáhlá, vzhledem k tomu, že před samotnými procesy probace a mediace je třeba analyzovat mnoho aspektů, které ovlivňují vznik nežádoucího protispoločenského chování u mladistvých. K vytvoření vhodných a účinných probačních programů je potřeba dobrá znalost vlivů, které zapříčinily rozvoj delikventního jednání. Poukázal jsem na to, že na velkou část problémové mládeže působí jiné vlivy než na mládež, která se deliktů nedopouští. Některé aspekty rozvoje asociálního chování u dětí a mladistvých se nedají ovlivnit. Jde především o vnitřní faktory, kterými jsou vrozené dispozice jedince a jeho celková konstituce.

Jiným, tak zvaným vnějším faktorům lze v rozvoji delikventního chování u jedince zabránit nebo lze jejich dopad na jedince zmírnit. Nejdůležitějším z těchto vnějších faktorů je rodina a prostředí, ve kterém žije. Jsou to především špatné vztahy a nedokonalé vzory, které děti doma vidí a které později zapříčiňují vznik nežádoucího chování. Také školy a pedagogové mají velký význam v procesu socializace dětí. Mládež tráví ve škole spoustu času, a proto na ni působí školní prostředí, jednání učitele, který je pro děti kromě rodičů významnou autoritou, a navíc vrstevníci. Obzvláště v poslední době se prakticky v celém světě řeší problém šikany dětí a mladistvých. Další vlivy šířící možné podněty delikventního chování přicházejí z médií. Předcházet nežádoucímu chování u dětí lze důslednou a řádnou výchovou v rodině a v posilování sociální kompetence dětí ve školách.

Možnosti probace a mediace jsou v České republice celkem rozšířeny a dobře fungují hlavně díky PMS ČR. Dokonce je na takové úrovni, že pracovníci probačních a mediačních služeb z Maďarska, Slovenska či pobaltských zemí jezdí do České republiky získávat zkušenosti a čerpat inspiraci. Rozhodně ji ale nemůžeme srovnávat s kolíbkami alternativních způsobů postihování trestné činnosti jakými jsou Holandsko či Spojené státy.

H1. *Kriminální činnost mladistvých v České republice v poslední době mírně vzrůstala.*

Statistiky od roku 2008 nejsou zcela dostupné, tak se s jistotou nedá můj předpoklad ani potvrdit ani vyvrátit. Vývoj kriminální činnosti mládeže v letech 2000 – 2007, ale prokazuje, že se situace oproti 90. létům 20. století zlepšuje a mladistvých delikventů spíše ubývá. Z neoficiálního zdroje (Příloha, rozhovor s Mgr. Váňou) jsem se dozvěděl, že za poslední rok kriminalita mládeže výrazně poklesla, a to hlavně proto, že některé trestné činy byly podle nového zákona překlasifikovány na přestupky. Jedná se například o nejčastější delikt spáchaný mládeží, což je neoprávněné řízení vozidla.

H2. *Mladí chlapci se dopouštějí více trestných činů než mladé dívky.*

Mladí chlapci se opravdu dopouštějí více trestných činů než dívky v jejich věku. Zatím nenastala situace, že by dívky páchali více trestných činů než chlapci. Uvádějí to jak použité prameny, tak rovněž i dnešní média. Alarmující je však fakt, že se dívky častěji dopouštějí trestné činnosti než v předchozích letech.

H3. *Mladiství z jiných etnických skupin žijících v ČR se nedopouštějí více trestných činů než české děti, tento problém je registrován jen v některých lokalitách v rámci celé ČR.*

V našem státě je různorodost etnických skupin velmi malá, takže je logické, že kriminální delikty mladých lidí z různých etnických skupin nepřevýší delikty majoritní společnosti. Výjimku nalezneme jen u rómského etnika, které je v u nás často diskutovanou a většinovou společností nenáviděnou skupinou. Jejich děti v určitých lokalitách jako je Mostecko, Přerov nebo Ostravsko skutečně páchají více trestných činů než děti českého původu. Hodnotím tedy svůj původní předpoklad jako správný.

H4. *Na celorepublikové úrovni neexistuje žádný jednotný preventivní program proti trestné činnosti mládeže, preventivní programy jsou většinou zásluhy neziskových organizací.*

Žádný velký projekt prevence kriminality mládeže na celorepublikové úrovni neexistuje.

Programy zabývající se tímto problémem, jsou výsledky činnosti pedagogických, psychologických a poradenských center. Školám je prostřednictvím ministerstva školství doporučována vhodná strategie pro poskytování celkové prevence dětí na školách a některé školy v rámci těchto programů spolupracují s útvary Policie ČR.

H5. *Probační a mediační služba v ČR nemá tolik zkušeností jako stejné služby např.*

v Nizozemí nebo USA, a proto v ČR nejsou moc časté alternativní probační programy.

Poskytovatelem všech probačních a mediačních programů v ČR je Probační a mediační služba ČR. Nemá tolik druhů alternativních trestů jako v USA a spíše od těchto zemí s vyspělejší službou probace a mediace čerpá inspiraci a přebírá jimi vyzkoušené alternativy. Je třeba dodat, že probace a mediace v ČR nemá zdaleka tak dlouhodobou tradici jako v USA.

Odkazy:

1. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. str. 22
2. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. str. 24
3. STŘELEČ, S., et al. *Kapitoly z rodinné výchovy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1992. str. 157
4. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. str. 101
5. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. str. 105
6. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. str. 145
7. “Statistické přehledy kriminality”
[http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2008/index.html]. 26. 5. 2008
8. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. str. 266
9. “Poslání a cíle Probační a mediační služby ČR“ [<https://www.pmscr.cz/o-pms/>].

Použitá literatura:

“Statistické přehledy kriminality”

[http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2008/index.html]. 26. 5. 2008

“Probační a mediační služba ČR” [<https://www.pmscr.cz/>].

“Sdružení pro probaci a mediaci v justici” [www.spj.cz].

“Institut Filia” [<http://web.telecom.cz/filia/>].

“Sdružení LATA” [<http://www.lata.cz/1-obcanske-sdruzeni-lata>].

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. (1998). *Mládež a delikvence*. Praha : Portál, 1998. 335 s. ISBN 80-7178-226-2

RISKIN, L. L. (1997). *Mediace, aneb jak řešit konflikty*. Přeložil Ondřej Pilný. Praha : Palata, 1997. 126 s. ISBN 80-901710-6-0.

DOUBRAVOVÁ, D. (2001). *Příručka pro probaci a mediaci*. Praha : Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici - Institut pro probaci a mediaci, 2001. 146 s. ISBN 80-902998-0-6

ČAČKA, O. (1994) *Psychologie dítěte*. Tišnov: SURSUM & HROCH, 1994. 112 s. ISBN 80-85799-03-0.

MOFFITT, T. E., CASPI, A., RUTTER, M., SILVA, P.A. (2001). *Sex differences in antisocial behaviour*. Cambridge: Cambridge University Press.

ČÍRTKOVÁ, L. (1998). *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998. 255 s. ISBN 80-85858-70-3

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. (2000). *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. 776 s.
ISBN 80-7178-303-X

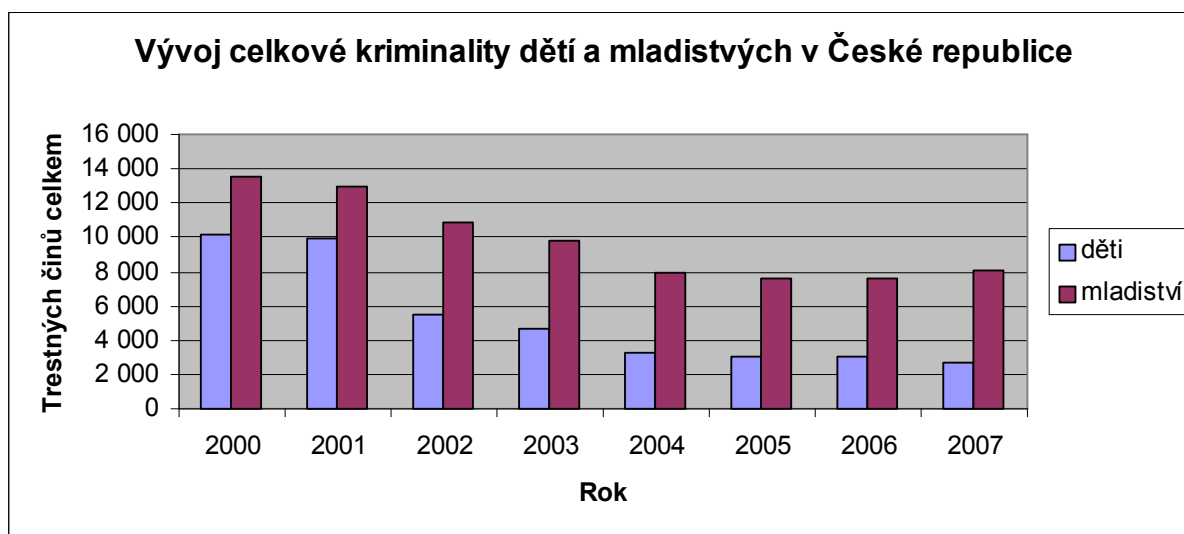
PŘÍLOHA

Tabulka č. 1

Rok	Celkem trestných činů	Spáchaných dětmi	Spáchaných mladistvými
1990	83 237	4 091	11 167
1991	94 115	5 805	15 573
1992	108 380	6 911	18 258
1993	126 442	8 074	20 580
1994	129 540	8 053	22 160
1995	151 842	10 322	22 310
1996	162 929	12 059	22 719
1997	169 177	12 086	19 139
1998	185 093	11 999	16 730
1999	193 354	12 464	14 920
2000	172 245	10 216	13 507

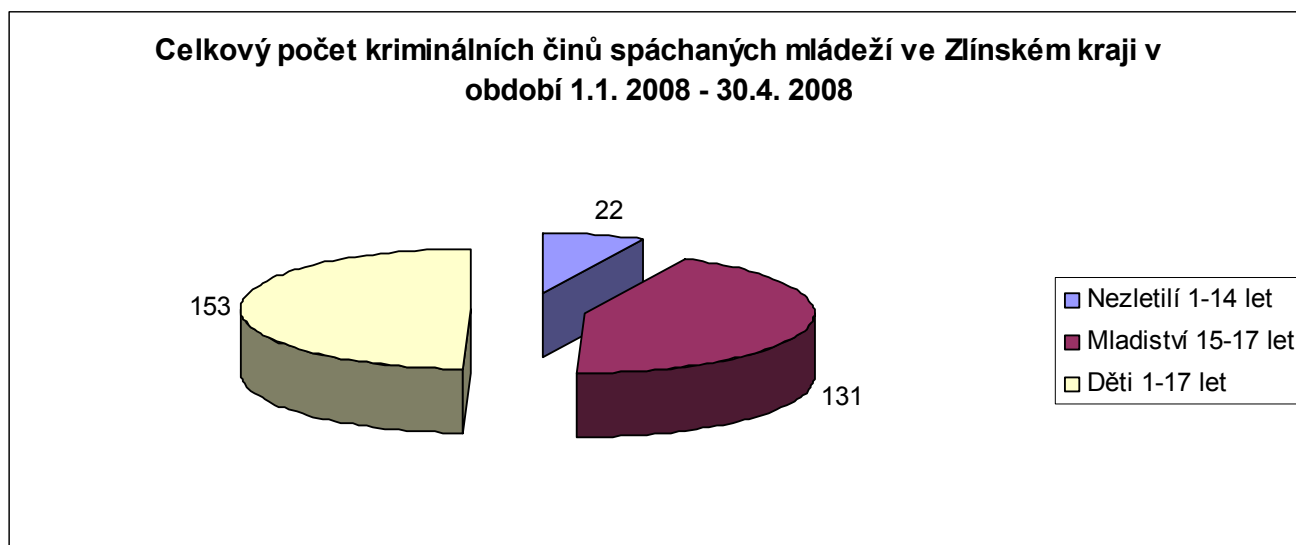
Zdroj: Černíková a kol., 2002, strana 146 v publikaci MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. (1998). *Mládež a delikvence*. Praha : Portál, 1998. 335 s.
ISBN 80-7178-226-2

Graf č. 1

Zdroj: Policejní prezidium, 2008

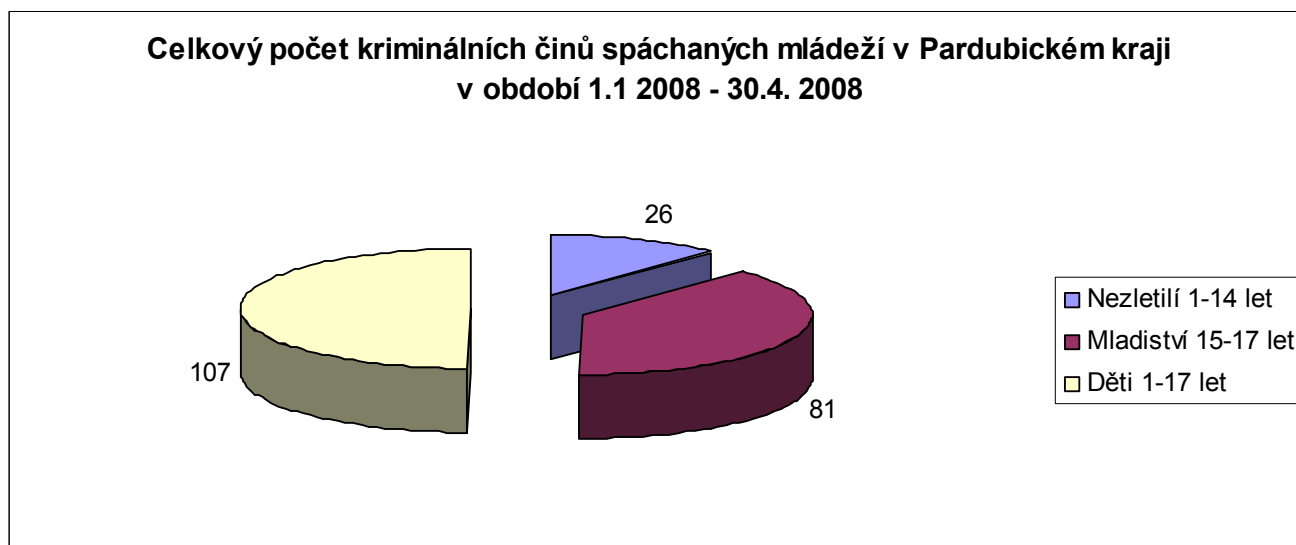
Graf č. 2

Zdroj: Statistické přehledy kriminality dostupné z

[http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2008/index.html]

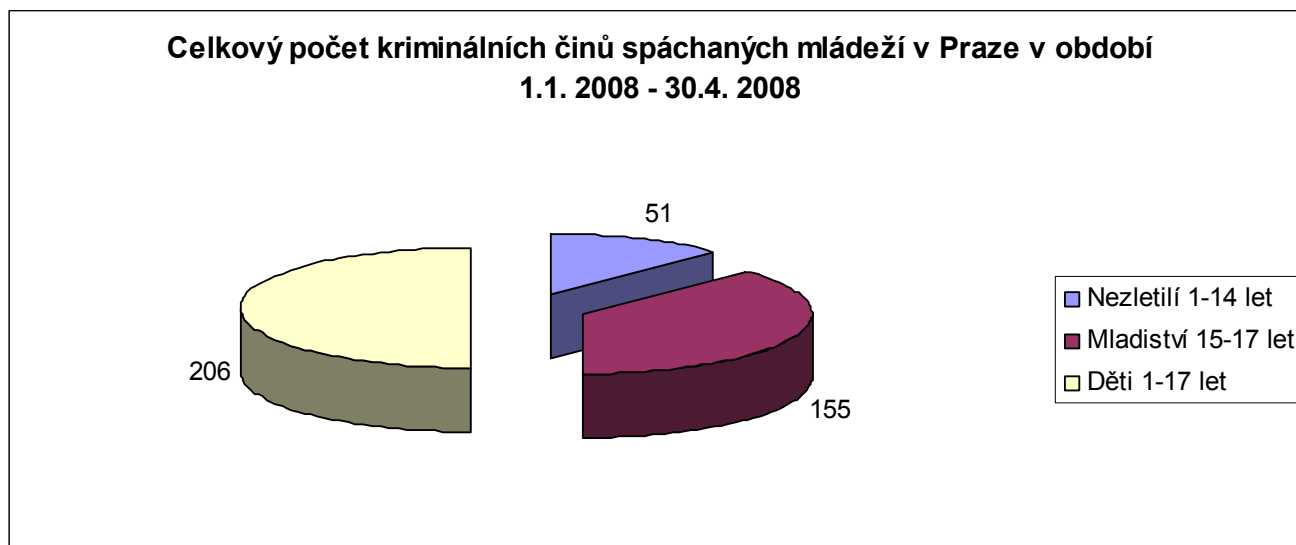
Graf č. 3

Zdroj: Statistické přehledy kriminality dostupné z

[http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2008/index.html]

Graf č. 4

Zdroj: Statistické přehledy kriminality dostupné z

[http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2008/index.html]

Rozhovor s pracovníkem Probační a mediační služby ČR ve Zlíně, Mgr. Radomírem Váňou.

1. Jak byste charakterizoval hlavní náplň pracovní činnosti probačního a mediačního pracovníka?

Mgr. Váňa: Náplň této práce je velmi široká. Obsahuje dvě složky, probační a mediační. V rámci probace vykonáváme dle rozhodnutí soudu dohled nad podmíněčně odsouzenými, podmíněčně propuštěnými a mladistvými, kterým soud uložil tento dohled. Probace je jakési zkušební období, kdy se snažíme klientům pomoci toto období překonat, a pokusit se je odvést od další trestné činnosti. Klientům je sestaven program a probační pracovník kontroluje, zda ho klient dodržuje. Následně podáváme zpětnou vazbu soudu, jak se klient chová a jestli je soudem uložený trest vhodný. Druhou složkou je mediace, která zprostředkovává dohodu mezi pachatelem a postiženým a snaží se záležitost řešit mimo soudní cestu.

2. Jaký je rozdíl v míře trestné činnosti páchané chlapci ve srovnání s dívkami?

Mgr. Váňa: Z mých vlastní zkušeností na tomto pracovišti mohu tvrdit, že trestná činnost se rozhodně ve vyšší míře vyskytuje u chlapců než u dívek. Jsou tu i dívky, ale chlapci převažují. Co se týká toho proč tady jsou, tak v loňském roce to bylo nejčastěji kvůli §180d, což je řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění. V současné době už byl překlasifikován a jako trestný čin zrušen. Jinak bývají nejčastější delikty krádeže, poškozování cizí věci a trestná činnost páchaná v souvislosti s alkoholem a drogami.

3. Setkal jste se ve zlínském kraji s kriminální činností mládeže z různých etnických skupin?

Mgr. Váňa: Přemýšlím, ale ne...já osobně žádného klienta, který by byl z nějaké etnické skupiny, třeba rómského původu, nemám. Je to dáno tím, že Zlín nemá žádné problémy s etnickými menšinami, ani třeba s rómskou komunitou. Kdybyste se ale zeptal některých kolegů třeba ze Vsetína, tak ti zkušenosti ze etnickými skupinami, obzvláště tedy s Rómy, mají.

4. Jaký je postup práce probačního a mediačního pracovníka s novými klientem?

Mgr. Váňa: První kroky se učiní už v přípravné fázi ještě dříve než to vůbec začíná řešit soud. Tady se hodně využívá právě mediace neboli zprostředkování řešení mezi pachatelem a poškozeným ještě dříve, než se to dostane k soudu. Například dojde k dopravní nehodě, pachatel je stíhán za ublížení na zdraví, tak existuje možnost tzv. odklonů, pokud jsou splněny všechny zákonné podmínky, vše se dá vyřešit mimosoudní cestou. Mediátor řídí dobrovolné setkání pachatele a poškozeného, při kterém se obě strany snaží dohodnout. Pokud se jedná o stanovený dohled, tak k nám klient přijde, nahlásí se. My obdržíme od soudu pověření, na jehož základě si zveme klienta a kontrolujeme, zda dodržuje všechny soudem stanovené podmínky podmíněčného propuštění. Tyto informace se snažíme objektivizovat, takže to, co nám klient řekne se snažíme si ověřit. V 90% případů dochází klient jednou měsíčně k nám, na středisko probační a mediační služby.

5. Realizuje PMS ČR nějaké prevenční programy pro mládež?

Mgr. Váňa: Vyloženě nic takového naše služba nerealizuje, ale snažíme se k něčemu takovému dospět se spolupracujícími organizacemi. Je to ale velmi složité nějaký program realizovat kvůli mnoha kritériím a také finančním zdrojům. Ve spolupráci s různými organizacemi existuje na území ČR celá řada preventivních programů, ale konkrétně tady ve Zlíně ne. Výborná spolupráce existuje ve Zlíně s Unií Kompas a paní psycholožkou

Zemanovou, která v poradně Logos sdružuje skupiny rizikové mládeže a učí je reagovat na různé životní situace.

6. Z Vaší osobní zkušenosti, myslíte si, že delikventní chování u mladistvých vzrůstá nebo klesá?

Mgr. Váňa: Obecně se říká, že kriminalita u mladistvých roste. Ze statistik a mých vlastních zkušeností spíše vyplývá, že neroste, ale má klesající tendenci. V 90. letech kriminalita mládeže prudce rostla, dosáhla vrcholu a teď tento stav klesá. Někdy je problém i v tom, že dojde ke změně zákona jako třeba nedávno, a nějaký delikt přestane být zákonem považován za trestný čin. Z toho vyplývá, že kriminalita jako sama o sobě klesat nemusí, ale působením novely zákona klesne celkový počet spáchaných trestných činů.

7. Myslíte si, že nastavená věková hranice trestní odpovědnosti (15 let) v ČR je dostačující?

Mgr. Váňa: Tady asi narážíte na diskuze, jestli se má věková hranice trestní odpovědnosti snížit na 14 let nebo ne. Já si myslím, že je v pořádku, tak jak je. I to diskutování vedlo nakonec k tomu, že se ta hranice vrátila opět na 15 let. Myslím, že snížením této hranice bychom si ničím nepomohli.

8. Jak postupují pracovníci PMS ČR při práci s příslušníky etnických skupin?

Mgr. Váňa: Jak už jsem řekl, já osobně s tímto moc velké zkušenosti nemám. Obecně ale neexistuje žádný ustanovený postup, který by rozlišoval etnickou příslušnost klienta. Pokud bych se do této situace dostal, byl by můj přístup téměř stejný jako k ostatním klientům. Snažil bych se asi nalézt vhodnou strategii komunikace s tímto klientem a najít vhodné způsoby jednání a jak mu případně pomoci.

9. V čem jsou hlavní rozdíly mezi prací kurátora pro mládež a prací pracovníka probační a mediační služby?

Mgr. Váňa: Těch rozdílů je několik a jsou poměrně výrazné. Hlavně máme vlastní zákon o probační a mediační službě, zatímco pro ně je hlavní zákon o sociálně-právní ochraně dětí, z kterého vyplývají práva a povinnosti našich institucí. Stejně jako my, mohou vykonávat soudem uložený dohled, přičemž prostředky, které používají jsou prakticky stejné jako ty naše. V některých případech i vzájemně spolupracujeme, poskytujeme si navzájem informace. My

tady bereme klienta spíše jako partnera, který potřebuje povzbudit a nasměrovat a kurátoři jsou někdy více vnímáni jako přísnější kontrola, jako někdo, kdo klienty pořád hlídá.

10. Zapojujete při své práci i rodinu pachatele, popřípadě oběti?

Mgr. Váňa: V mediaci je to jasné. Při ní zapojujeme rodinu poškozeného a někdy i rodinu pachatele. Někdy se obě strany dohodnou, že si to pachatel odpracuje, například jedná-li se o nějaké grafity a podobně. Většinou se snažíme zapojit obě strany, pokud je to možné.

11. Jak hodnotíte efektivitu alternativních nápravných programů ve srovnání s klasickými postihy?

Mgr. Váňa: Je vůbec obtížné v tomto případě definovat efektivitu a nějak ji změřit. Někdo v době soudem nařízeného dohledu v trestné činnosti nepokračuje a nevrátí se k ní ani po skončení dohledu. Naproti tomu existují případy, ve kterých se jedinec dopouští deliktů po skončení dohledu nebo i v jeho průběhu. Já bych ale alternativní tresty s těmi klasickými moc nesrovnával. Trest odnětí svobody vnímám až jako úplně poslední možnost.

12. Jaký je vývoj delikventního chování mládeže v ČR ve srovnání s dospělými pachateli?

Mgr. Váňa: Nejčastější trend je, že se mládež dělí na takové dvě skupiny. V jedné z nich z toho děti vyrostou, dospějí a následně už se žádného deliktu v životě nedopustí. Ve druhé skupině je ale mládež, která vykazuje určité patologické jevy a prakticky recidivuje už celý život a trestnou činnost páchá pořád. V těchto případech závažnost jejich činů mnohdy roste a s pachateli se toho nedá moc dělat.

13. Jak velký vliv mají podle Vás média na delikventní chování mládeže?

Mgr. Váňa: Myslím, že média v těchto případech hrají docela velkou roli. Ale tímto nemyslím jenom drsné filmy, brutální scény nebo počítačové hry, ale i každodenní zpravodajství TV NOVA a podobně, které z 99% prezentují jen negativní zprávy a hodně zpráv výrazně znegativizují.

14. Jak vidíte problém šikany na ZŠ a SŠ? Zapadá to vůbec do Vaší kompetence coby pracovníka PMS ČR?

Mgr. Váňa: Do mé práce do spadá jen částečně a to ve chvíli, kdy ta hranice přeroste a je zahájeno trestní stíhání. Probační a mediační služba jako taková se vůbec nedostává k výchovným problémům. My zasahujeme až pokud je sděleno obvinění z trestného činu,

pokud jde třeba o přešůpek, tak se tím naše služba nezabývá. Tyto problémy řeší spíše orgán sociálně-právní ochrany dětí. Hodně se prevenci v této oblasti věnují výchovná centra, ve Zlíně je to centrum Domek sídlící na Jižních Svazích.

15. Spolupracuje PMS ČR s podobnými zahraničními institucemi a kolegy?

Mgr. Váňa: Česká probační a mediační služba vychází ze služeb v zemích, kde má tato služba již jistou tradici a funguje dlouho, například britská probační a mediační služba nebo v Nizozemí, kde funguje již 100 let. Jejich zkušenosti jsou dlouhodobé a mají k provozu více lidí. Rozhodně je spolupráce se zahraničními službami poměrně častá, hodně intenzivní je třeba v rámci hranic, na zlínsku hodně spolupracujeme s rakouskými kolegy. V rámci Evropské Unie existuje pro probační a mediační služby program, v rámci kterého se jejich pracovníkům dostane školení v probačních a mediačních službách v ostatních zemích EU.